

SÕDUR

SÕJAASJAN-
DUSE AJAKIRI
XVAASTAKÄIK

P.LUTTEIN

49

Vastutav toimetaja kol.-leitn. V. KULAOTS
Kõnetr. Kaitseväge nr. 40

Tegev toimetaja kolonelleitnant A. LAATS
Kõnetr. Kaitseväge nr. 163
Kodune kõnetr. Kv. nr. 372

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7

Toimetuse ja talituse:

Toompeal, Toomkooli nr. 7
Kõnetr. Kaitseväge nr. 163
Talitus avat. k. 0800—1500
Toim. kõnet. k. 0800—1500

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 3 kr.

Veerandaastas 1 kr. 50 s.

Üksiknumber 20 s.

S I S U S T I K:

Antropoloogilised uurimused kaitseväes. *San.-kol.-ltn. G. Michelsson.*

Soome soomuslaeva „Väinämöise“ külaskäigust Tallinnas. *J. S.*

„Polska Zbrojna“ peatoimetaja vahetuse puhul.

„Sõduri“ tellimisest 1934. a. peale. *A. La—.*

Üleajateenijate teenistuskäik vajab korraldamist. *R.—*

Kas muuta vormiriietust? *Major R. Tomback.*

Mõtteid distsipliinist.

KSK VII lennu komplekteerimisest.

Narva kaitsmisest 1919. a. alul.

Taktika alalt:

Ülesanne nr. 3 — saatesuurtüki tegevuse alal.

Kaitseväge elu:

IV suurtükiväegrupi 15. aastapäeva puhul. „Kapten Irve“ soomusronglaste pidulik koosviibimine. —i.

Balti rügemendi mälestuspäev.

Sõjaväelisi teateid välisriigist.

Kuidas Läti vabariik hoolitseb oma nooremate juhtide eest. *E. T.*

Hiigla kaitseehitused Prantsuse idapiiril.

Lex.

Üksuste lahinglaskmistest Itaalia sõjaväes.

Sport.

Tähelepanuks väeosadele ja asutistele!

„Sõduri“ tellimise raha tasumise hõlbustamiseks palume raha sisse maksta kohalikku Eesti Panga osakonda ülekanndmiseks „Sõduri“ jooksvale arvele Eesti Panga Tallinna osakonnas nr. 643, või maksta kohalisse postiasutusse toimetuse posti jooksvale arvele nr. 330.

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

SÕDUR

XV AASTAKAIK

Nr. 49 — 09.12.33

Antropoloogilised uurimused kaitseväes.

San. kolonelleitnant G. Michelsson.

Kõigis maades on viimastel aastatel eriti elavaks muutunud huvi rahvaste tõukoostise vastu. Kui varem tegelesid selle küsimusega vaid eriteadlased, katsuvad nüüd just mitte-eriteadlased uurida tõukooseisu ja oma rahva päritolu. Ka meil nähakse niisugust tungi.

Meie teame tänapäeval, et kõik maailma rahvad on üksikute mitte-rohkete tõugude segud. Euroopa kohta on neid 7—80 tõugu. Nii koosnevad ka kõik euroopa rahvad tõusegudest. Mõnes rahvuses leidub suurem protsent ühest tõust, teises jälle on selle tõu protsent väiksem, ja seetõttu teostuvad rahvaste välised erinevused. Kuski ei koosne aga rahvas ühest tõust. Euroopa tõugudest tuntuim on põhjatõug. Teda leidub kõige puhtamal kujul mõnes Rootsimaa osas. Tähtsamad tunnused on: kõrge, sale kasv, pikk, kitsas pea, heledad juuksed ja sinised silmad. Vastandi sellele tõule moodustab alpiintõug, mis tuleb ette rohkesti Alpides. Tunnused on: väike, tüse kasv, ümmargused pead, tumedad juuksed ja tumedad — enamasti pruunid silmad. Põhjatõu kohta on veel mõned alatõud leitud, nagu daalia- ja idabalti tõug. Pole aga veel kindel, kas tõesti niisugused tõud on üldse olnud. — Muud euroopa tõud ei kerki meie maal esiplaanile.

Et antropoloogilistest tulemustest ja meetoditest aru saada, peab silmas pidama, et mitmete tõugude segunemisel üksikud tundemärgid mitte täielikult ei segune. Kui näiteks mõni inimene 180 cm pikkusega end 160 cm pikkuse inimesega ühendab, siis pole järeltulijad just 170 cm pikad, vaid mõned on pikad 180 cm ja teised 160 cm ümber. Seesama on maksev

ka peakuju ja silmade ning juuste värvi kohta. Kui näiteks inimesed, kes kuuluvad põhja- ja alpiintõugu, ühinevad, leiame järeltulijate hulgast inimesi pikkade kitsade peadega, pruunide silmadega ja lühikese kasvuga, kuid jällegi teisi ümmarguste peadega, heledate silmadega ja pikema kasvuga. Võivad ka kõik teised kombinatsioonid üksikute tundemärkidega ette tulla, ja see sünnib täpselt kindlaks tehtud seaduse järgi. Seepärast pole veel mitte kaugeltki öeldud, et pika pea ja heledate juuste juures terve inimene peab kuuluma n. n. põhja tõu hulka, sest muud tundemärgid võivad päris teiste tõugude omad olla. Seepärast on ka vildak kui rahvussotsialistid usuvad, et pikakasvulistel ja blondidel inimestel peab olema ka põhja tõu hing; „hing“ võib päris teisele tõule kuuluda.

Meie pöörame nüüd tähelepanu üksikute tõutundemärkide uurimisele eesti sõduri juures.

Kehapikkuse uurimiseks kasutasin, kaitseväge tervishoiuvalitsuse ülema loaga, tervislehte märgitud ümmarguselt 5000 mõõtmist. Nende mõõtmiste põhjal on kehapikkus 21 a. vanustel eestlastel keskmiselt täpselt 171 cm. Seega eestlased kuuluvad suuremakasvuliste euroopa rahvaste hulka. Kui meie keskmist kehapikkust kihelkondade kaupa kaardile märgime, siis leiame, et kehapikkus üle maa mitte ühetaoliselt jaotatud pole, vaid et see idast, või õigemini läände suureneb. Valgamaal on inimeste pikkus 168,9, Võrumaal 169,4 ja Tartumaal 170,1. Neis maades on kõige väiksemad inimesed üle Eesti. Petserimaal on eestlaste pikkus 170,5. Tähendatud maadest lääne pool

on inimeste pikkus — Viljandimaal 170,4, Virumaal 170,8 ja Järvamaal 170,9. Need maakonnad omavad suuremaid inimesi, kes aga ei jõua veel keskmisele, s. o. 171 cm. Neist nimetatud maadest veel lääne poole omavad Pärnumaa 172,0, Harjumaa 172,0, Saaremaa 172,5 ja Läänemaa 172,8. Siin on tegemist, tähendab, palju suuremate inimesiga, kes ületavad Eesti keskmise. Kui kehapikkust arvestada veel täpsemalt valdade järele, siis selgub, et eriti suuri inimesi leidub kitsas ribas ranna ääres Harjumaalt kuni umbes Kundani.

Kui võrdleme oma andmeid varemate uurijate tulemustega, siis leiame, et eesti sõdurid 40—50 a. eest keskmiselt olid väiksemad, kuid ka juba siis esinesid samad territoriaalsed vahed. Sellest võime järeldada, et see jaotamine ei ole mitte juhuslik. Üldiselt arvatakse, et hästi toidetud inimesed on ka suuremad ja tugevamad. Muidugi on see kuni teatavate piirideni õige. Teatakse ju, et need kihid, mis sotsiaalselt on paremal järjel, on suuremad kui vaesed kihid. Teisest küljest aga teame, et meil Saare-, Lääne- ja Pärnumaal, kus leiduvad suuremad inimesed, ei ole mitte ammugi rikkamad inimesed. Võib tõestada, et meil kõrge kasv ei olene üksi jõukusest. Selleks katsume selgitada tulumaksu suurust üksikutes valdades, võttes aluseks maksuliste hulga, s. t. sellised inimesed, kellel suurem aastane sissetulek on kui kindlaks määratud elatismiinimum. Niisugusest vastu-asetsemisest tuleb kindlasti nähtavale, et jõukus ja keha suurus eestlaste juures ei seisa mitte mingisuguses ühenduses.

Kui meie keskmise kehapikkuse territoriaalset jagunemist meie naabrite juures vaatleme, siis leiame peaaegu samu vahet kui meilgi. Soomes leiame pikemaid inimesi edelas ranna ääres, sealt kahaneb kehapikkus kirde suunas järjekindlalt ja lõppeks Karjalas leiame kõige väiksemaid inimesi. Kui meie keskmist kehapikkust Soomes ja Eestis võrdleme, siis leiame, et suuremakasvulised inimesed Lääne-Soomes on samasuured nagu meil Saare-, Pärnu- ja Läänemaa elanikud (172,5 ümber). Pöördudes lõunasse, leiame Lätimaal ka randa mööda kõige pikemaid inimesi, kuid ida poole kahaneb kehapikkus. Ka siin on Läti suurekasvulistel sama keskmine pikkus kui meil. Seega leiame rannaäärt mööda Soomest läbi Eesti Lätimaale kõrge kasvuga rahvastiku (172). Läänepoole kehapikkus kõigis kolmes maas kahaneb.

Kui heidame veel pilgu Rootsisse, siis leiame, et suurte inimeste piirkond asetseb Läänemere randa mööda.

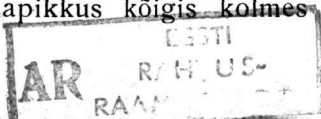
Vaatleme lühidalt veel mõnda huvitavat tõsiasi. Ülal nimetasime juba, et 40 kuni 50 a. eest 21-aastased eestlased väiksemad olid kui nüüd; nii oli Charuzini järgi keskmine pikkus aastal 1892 — 168,6. Veel selgemalt leitakse seda tõsiasi Tartumaa kohta. Gruber leidis aastal 1878 keskmise pikkuse 165,4, sama arvu leidis ka Anucin 1874—1883 eesti sõduri kohta. Weinberg leidis aastal 1900 juba keskmise pikkuse 169,0. Oma uurimuste järgi leidsin aastate 1924/25 kohta — Tartumaal 169,4. Nii siis on 21-aastaste eestlaste keskmine pikkus võtnud juurde 45 a. jooksul Tartumaal 40 mm. Kui keha pikkus ühe inimpõlve jooksul on võtnud nõnda tunduvalt juurde, siis peame järeldama, et vanemad inimesed on väiksemad kui nooremad. Tegelikult vastab see ka arvamisele. Charuzini mõõtmise seeriast võib välja arvutada, et keskmine keha pikkus vanaduste järgi oli järgmine:

20—30	168,3
30—40	167,8
40—50	167,3
50—60	166,8
60—70	165,8

See imelik kehapikkuse juurdekasv pole mitte ainult meie maal määratud kindlaks, vaid ka kõigis maailma maades, kus on teostatud niisuguseid mõõtmisi. Taheti leida selle nähte põhjust parematest majanduslikest ja tervishoidlikest oludest. On isegi kirjutatud mitmeid töid selle küsimuse üle, kuid pole suudetud leida rahuldavat seletust.

Olen eestlaste kehapikkust käsitletud ka pikemalt. Tähtis antropoloogiline tunnemärk on koljuindeks, s. o. koljupikkuse ja laiuse suhe. Koljuindeksi kohta leiame ka territoriaalseid erinevusi. Nimelt leiame, et idas pead lühemad ja ümmargusamad on kui läänes.

Viru- ja Võrumaal on keskmine koljuindeks 81,1 ja 81,3, Tartumaal 80,9. Ka koljuindeksi kohta torkab silma, et Alutaguse idapoolses osas, mis on Venemaa kõrval, on inimestel natukene ümmargussem pea kui läänepoolsetel. Kesk-Eestis on koljud pisut pikemad. Järvamaal 80,8, Viljandimaal 80,7, Valgamaal 80,9. Läänes leidub madalamaid suurusi: Harjumaal 80,1, Läänemaa 78,8, Pärnumaal 80,2 ja Saaremaal 80,2.

Eestlaste koljukuju kohta leiame järelikult analoogilise vastandi lääne ja ida vahel, nagu meie seda leidsime juba kehapiikkuse kohta. Erinevus pole küll nii järsk nagu kehapiikkuse juures, kuid see oleneb osalt sellest, et kolju kuju üldse vähem muutub ja osalt ka sellest, et mul oli käsitleda ainult umbes 1200 mõõtmist.

Meie naabrite — soomlaste juures leiame koljukuju kohta edela rannikul pikergusema peaga elanike vöö kui rohkem kirde pool. Meie lõunapoolsete naabrite, lätlaste, juures leiame ranniku ääres pikergusema peaga elanikke kui rohkem ida pool.

Nii siis leiame ka koljuindeksi kohta analoogilise jaotuse, nagu seda leidsime ülal kehasuurusele. Maaalad suurema kehapiikkusega omandavad ka pikergusemad koljud.

Sama võib määrata ka silmade ja juustevärvi kohta kindlaks. Vähemalt seda, mis puutub Saaremaa ja mannermaa vahel. Saaremaal on 89,6% heledate silmadega ja 91,4% heledate juustega, kuna mannermaal aga umbes 82% heledate juustega.

Oma uurimuste põhjal võin öelda, et Eesti idaosas leidub rohkem väiksema kasvuga, lühema koljuga ja vähem heledate juuste ning silmadega inimesi, kui läänepool. Et ka Soomes ja Lätis leidub analoogilisi vahetõrki, siis on Läänemere ranniku äär pikakasvuliste ning pika koljuga ja blondide piirkond. Rohkem ida poole leiame väiksemaid inimesi ümmarguse peaga ja tumedamate juuste ning silmadega. Tähtis on veel, et sarnaseid vahetõrki leidub ka Rootsis ja Põhja-Saksamaal, tähendab, terve Läänemere ulatuses.

Kui meie nüüd need uurimused kokku võtame, leiame, et tõugude seas, millest koosneb Eesti rahvas, seisab tingimata esimesel kohal põhja tõug ühes idabalti ja daalia tõuga. Peale vaadeldud tunnusemärkide tunnustab seda ka veel sale proportsioonitud kuju, mida meie peaaegu kõigi sõdurite juures võime panna tähele. Vahel määralt on alpiini tõug esindatud. Harva leidub nägusid, mis panevad mõtlema mongooli tõu segule.

Heites pilku soome-ugri rahvaste ajaloole, leiame kiviajastul Kesk-Venemaal Uuralist kuni Läänemereni ühist kultuuri, mida küll täie õiguesga peetakse soome-ugri rahvaste omaks. Sellest varasest ajajärgust omame meie kolju leiutisi Laadoga järvest. On väga võimalik, et need 10 koljut kuuluvad soome-ugri rahvastele.

Koljude võrdlus teise samaajaliste koljudega rootsist, tõendab, et mõlemad grupid sarnanevad üksteisele täpselt. Et Rootsi koljud põhja tõu tüüpideks loetakse, siis peavad ka Laadoga koljud selle tõule kuuluma.

Laadoga koljude juures võiks veel kahtelda, kas need koljud on Soome omad. Kindlasti teame aga seda võrdlemisi suurte koljuleiutiste kohta, mis on tehtud vene kurgaanides. Nad on pärit esimesest aastatuhandest p. Kr. Meie teame isegi, et nad kuulusid Meri- ja Muroma rahvastele. Ka need koljud on pikergused ja ei erine mitte samaajalistest koljudest, mis leiti Rootsis. Viimased aga kuuluvad suures enamuses põhja tõu ja tema alatõugude, daalia ja idabalti hulka. Seega on tõestatud, et ugro-soomlastel Kr. sündimise ümber oli põhja tõug ülekaalus.

Kui eestlaste esivanemad siia sisse rändasid, leidsid nad siin, vähemalt läänepoolses osas, rahva, mis peaaegu täiesti põhja tõu hulka kuulus. Juba kiviajastul leiti Kivisaares ja Tartu Karlovas põhjatõu koljusid, ainult Saaremaal leiti kaks ümmargust kolju. Kuid ka need kaks kuulusid, nagu seda tõendab rootsi teadlane Fürst, kes neid uurinud, tüübi hulka, mis sel ajastul leidis ka Rootsis. Pronksajastul, umbes 1800 enne Kr., omas siin rahvastik silmapaistvaid kitsaid päid. Selle rahva hauduja kultuuri leiame Eestis Harjumaal ning ka põhja rannikut mööda Lüganuse juures. Selle rahvastiku on eestlased ajajooksul imbinud endasse. Sellega võib olla, ongi pikk kasv ja pikem pea lääne eestlaste juures seletatav. Peale selle on kindel, et eestlased 13. s. p. Kr. omasid pika pea ja kõrge kasvu, sest seda tõendavad üksikud kolju-leiutised ja selle aja kolju-seeria Kuremäelt.

Nende uurimuste põhjal tuleb nähtavale, kui võrd vildak on eriti Saksamaal hoogu võtnud vaade, et soomlased ammust ajast saadik alpiintõu hulka kuulusid ja et nad algupärase põhjaeuroopa tõule alpiini tõu segasid. Vastupidi, nii palju kui nüüd võib määrata kindlaks, on enamus soome-ugri rahvast kiviajastust saadik põhja tõugu olnud, just nii nagu Põhja- ja Kesk-Euroopa rahvad.

Lühikese pilgu heidame lõppeks ka veel hõimurahvastele. Peame oletama, et vanasti hõimurahva enamus kuulus põhjatõu huka. Nüüd on votjakid ja ostjakid päris mongoli välimusega rahvad, nad on aga

alles hiljem selleks saanud, nimelt siis, kui nad end segasid Siberis mongolirahvastega. Nad on meile sugulased keele suhtes, kuid tõuliselt hoopis võõrad. Sama on maksev ka ungarlaste kohta. Peame nentima, et ka nemad enne väljarändamist Kesk-Volga piirkonnast olid veel põhja tõugu. Nad on segunenud teel ungarimadalikku ja peamiselt just seal kumanide, aranide j. t.

tõugudega. Seeläbi on nad kaotanud oma algupärase tõuiseloomu peaaegu täiesti. Kõige rohkem on jäänud püsima eestlastel, liivastel ja soomlastel algupärane soomeugri tõusegu, sest et nad juba enne tatarlaste rünnakut Venemaale rändasid sealt välja ning, nagu öeldud, oma nüüdsel maal leidsid rahvastiku, mis omas peaaegu sarnase tõukoosseisu.

Soome Vabariigi 16. aastapäeva puhul.

Soome soomuslaev „Väinämöise“ külaskäigust Tallinna.

Ei ole kohanud ühtegi soomlast, kes eistavalt või ainult kahtlevaltki suhtuks Soome rannakaitse küsimusele. Just vastupidiselt, soomlased on uhked, et nad vaatamata praegustele rasketele aegadele, on suutnud üles ehitada säärase tugeva ja uhke laevastiku

Soome laevastik, mida väärikalt esindas Tallinnas 26. ja 30.nda novembri vahel soomuslaev „Väinämöinen“, on suuremalt jaolt üles ehitatud Turus asetsevas suuremas laevatehases. Laevastik koosneb kahest soomuslaevast, neljast allveelaevast, neljast suurtüki laevast, mootortorpeedopaatidest, ning tervest reast miiniveeskjatest, traaleritest ning abilaevadest.

Allveelaevade kasutamiseks Soomes on samad vaated kui meil, mille tõttu nende allveelaevad on väga sarnased meile muretseda kavatsetavatega. Need on õieti allveeminiveeskjad, kuid sellejuures varustatud ka tugeva torpeedo relvastusega. Seda tingib Soomelahe kitsus, mille tõttu siin laevateed on kindlad ja neile miinide asetamine selle tõttu lihtis, kuna aga ookeanil ehk suurel lahtisel merel, kus laevad võivad vabalt igas sihis liikuda, on mõttetu allveelaevalt üksikuid miine merde loopida. Selle tõttu on ka suurriikide allveelaevad suuremalt jaolt tüübilt erinevad.

Soome suurtükilaevad ja teised vähemad laevad on ka pea kõik Soomes ehitatud, kuid juba Maailmasõja ajal, mille tõttu nad ei ole erilisel kohandatud teotsemiseks väikeses laevastikus. Soome saarestikus saab aga neid ikkagi täielise eduga kasutada.

Laevastiku tuumaks on kaks soomuslaeva „Väinämöinen“ ja „Ilmarinen“. Need laevad on ainukesed omalaadsed maailmas samuti kui kogu Soome rannik on erinev. Laevad on erilisel kohandatud liikumiseks ja teotsemiseks saarestikus, kuna kogu Soome rannik on varjatud laia saarestiku võõga. Selle tõttu siis ei oma laevad suurt kiirust, kuna seda ei saaks kitsastes ja järskude käänakutega saarestiku sõiduvetes nii kui nii ära kasutada. Kompensatsiooniks on aga laevad võrreldes oma suurusega varustatud väga tugeva artilleeriaga ja hästi kaitstud

„Väinämöinen“.

tiku ja eeskujulikud rannakindlustused. Ja soome kodanikud võivad ka selle tõttu muretult vastu vaadata ohtudele merelt, sest nende merekaitse on küllalt võimas, et eemale peletada oma rannikult kõik kutsumata külalised, ja on ka küllalt võimas, et kindlustada riigi heitluse ajal vaenlasega elanikkonnale mereteid kaudu tuleva varustuse.

soomusega suurtüki tule vastu ja erikonstruktsiooniga veealuste plahvatuste vastu. Et saarestiku sõiduvetes laeva manööverdamine on väga piiratud, siis on laevadel olemas võrdlemisi suur hädaoht õhust. Kuid sel-

Kamini abi k. t. kindral J. Tõrvand tervitab Soome kindralstaabi ülemat kindral Oeschi Tallinna saabumisel.

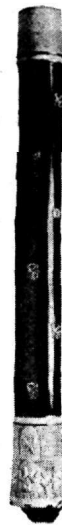
lele panevad laevad vastu tugeva ja moodsa õhukaitse artilleeria ja vaevalt ükski ilmuv lennuk suudab oma hävituskoorma kohale tuua. Et ka laevade tekkide ehituses on arvestatud õhu ohtu, võivad laevad rahulikult vaadata vastu lennukite rünnakuile.

Tuleb ka mainida, et „Väinämöinen“ ja „Ilmarinen“ on varustatud seadistega, mis sugused võimaldavad neil tulistada ja tuld juhtida viibides ise saarestikus kaljude varjus. Seega on merel viibiv laev teotsemisel „Väinämöise“ vastu palju halvemas seisukorras.

Üksikasjalikumad andmed meid külastanud „Väinämöise“ kohta on järgmised: Vee-

väljasurve — 4000 tonni; relvastus — neli 254 mm, kaheksa 105 mm õhukaitse ja kaheksa 40 mm automaat õhukaitse suurtükki; laeva pikkus on 93 m, laius 16,4 m ja süvis 4,5 m; laeva soomus on 100 kuni 55 mm paks ja katab kõik laeva elulised osad; laeva mehhanismid on Leonard süsteemilised diiselmootorid, missuguste töö läbi generaatoritest saadakse võime laeva liikumise peale elektromootorite käimapanemiseks; peamehhanismide võimega suudetakse arendada 16 sõlmeline kiirus. Peale selle on laev varustatud kõige moodsamate seadistega nii laeva suurtüki tule arendamiseks, laeva navigeerimiseks ja üldiseks juhtimiseks kui meeskonna elamise mugavuseks; laeva meeskonna suurus on 300. Laeva ehitamisega alati Turus, Crichton-Vulcani tehases 1929. a. augustis ja lõpulikult andis tehase laeva üle Soome merejõududele käesoleva aasta märtsikuul. Seega siis on laev niiõelda tulius.

*

Soome marssali-kepp, marssali auastme tunnuseks.

Soome esimesele marssalile Mannerheimile marsalikepi üleandmine president Svinhufvud'ilt Soome kindralkonna juuresolekul.

26. novembril kella 11:ne paiku ilmus silmapiirile „Väinämöise“ erinev kuid moodne ja soliidne kuju. Vahetanud saluudid meie Aegnasaare patareiga suundus laev Tallinna reidile, kus laevale rahvusvahelise merekombe kohaselt sõitis vastu meie sideohvitser. Väike osav manööver ja juba ongi laev kinnitatud sadamas silda. Laeval askeldavad mereväelased jätavad väga hea mulje oma korraliku välimuse ja sõjameheliku esinemisega. Kuid sillal ootajaid köidab vist küll rohkem laeva imposantne välimuse ja mõjuvad suurtükkide tornid.

Laeval on sellel sõidul kaasas ka kindralstaabi ülem kindral Oesch, merejõudude juhataja rannasuurtükiväe kindral Valve ja teisi kõrgemaid mereväe juhte. Laeva ko-

mandöriks on komentaja-kapteeni Hakola, kes enne praeguse kohale asumist juhtis Soome mereväe õpeasutisi.

Ülelahe külalistel ei olnud Tallinnas viibimise ajal küll palju aega ringi vaadata. Niipea kui teenistus lubas olid kohe kohal meie kaitseväge ja mereväe ohvitserid, et uuesti kindlustada vana sõprust. Ka võtsid aega ametlikud esinemised ja koosviibimised nii laeval kui kaldal. Selle eest oli aga lae-

va meeskonnal kaldal palju vabadust, mis sugust kohe kasutasid meie õrnemasoo esitajad, minnes „suomenpoikadega“ peole „Sõdurite Kodusse“ ja mereväe allohvitseride kogusse juba südamesõpradena.

Kui laev 30-nda novembri varahommikul lahkus Tallinnast, siis oli meie kaitse- ja mereväel kahju, et nii ruttu lahkusid meie sõbrad, lahkusid oma uhke „valge laevaga“.
J. S.

„Polska Zbrojna“ peatoimetaja vahetuse puhul.

Meie sõbraliku riigi ülisõbraliku sõjaväelehe „Polska Zbrojna“ kauaaegne peatoimetaja Vladislav Ludvig Evert lahkus 1. dets. oma senisest ametist, asudes teotsema teistele ülesandeile. Võrsudes Poola leegionäridest, on V. Evert aktiivselt võtnud osa Poola sõjaväe loomisest ja õhutanud oma ajakirjandusliku tegevusega tugeva ja võimsa sõjaväe loomise vajadust. Asudes suure sõjapolitilise ajalehe „Polska Zbrojna“ etteotsa, on Evert kogu aeg väsimatult jätkanud Poola sõjaväe ülesehitamise tööd ja otsinud ning süvendanud kõige lähemat kontakti Eesti sõjaajakirjandusega. Evert on tuntud ka silmapaistvana poliitiku- na, publitsistina ja andekana kirjanikuna. Tähelepanu vääriavad V. Everti mõtted, mis ta tõi esile oma referaadis 15. sept. s. a. Varsavis „Ühiskondlikus Politilises Klubis“ „Baltimere kallaste ja Poola riigi politika mõiste“ alal. Ta tähendas, et Baltimere riig-

gid kujutavad arvuliselt küll väikseid, kuid vaimliselt suuri rahvastikke, kes ilmutavad sügavat isamaalist tunnet, arusaamist ühiskonnast, murdmatu vaimlist tahet, rahvuslikku sitkust, vastu pidavust ja hiigla suuri loomisvõimeid. Poola poliitiline mõiste nõuab Balti riikide iseseisvust. Võõras sõdur Tallinnas, Helsingis ja Riias on sama kui vinnatõmmatud püstol, mis on sihitud Poola südamesse... Tahame loota, et V. Evert jääb ka edaspidi, igalpool ja igas tegevuses Eestile lähedale.

„Polska Zbrojna“ peatoimetamise võtab üle kapten Karol Koźminski, senine sõjamineisteriumi presseasjade referent. Soovides mõlemaile, nii lahkujale kui ka uustulnule, parimat edu uutel tegevusväljadel, jääme lootma, et südamlik side, mis leidis aset „Polska Zbrojna“ ja „Sõduri“ vahel seni, püsib samal määral ka uue juhi ajal.

„Sõduri“ tellimisest 1934. a. peale.

Kaitseväge kaadris on huvi tunduvalt tõusnud sõjakirjanduse vastu.

Üksikud väeosad on tõstnud „Sõduri“ tellimisi 500% võrra.

1934. aasta peale tellijaile antakse ligi 300-lehek. „**Juhi käsiraamat**“.

Märtsikuul eelseisval aastal täitub „Sõduril“ 15 aastat kaitseväge häälekande tegevust. Sel puhul „Sõdur“ annab oma 15. aastapäeva numbris täielikuma ülevaate oma senisest tegevusest, valgustades oma lugupeetud lugejaskonnale üksikasjalikumalt tähtsamaid küsimusi. Käesoleva kirjutise eesmärgiks on mõningate andmete käsitlemine „Sõduri“ lugejaskonna kasvamise küsimuses viimasel ajal ja 1934. a. „Sõduri“ lisana väljaantava „Juhi käsiraamatu“ sisu selgitamine.

I.

„Sõduri“ lugejaskonna tõus. Ülirõõmustava nähtena tuleb lugeda seda, et

viimase aasta jooksul on tunduvalt tõusnud „Sõduri“ tellijate arv. 1932. a. tellijate arv on tõusnud 1278 pealt 2600 peale, andes seega tõusu umbes 104% võrra. See näitab, et kaitseväge, eriti ta kaadri huvi on tunduvalt tõusnud oma ainsa avaliku häälekandja vastu, hinnates seega sõjakirjanduse suurt tähtsust tänapäeval.

Kahtlemata mõjus tellijate arvu tõusmisele kaasa ka möödunud aasta alul kaminilt välja saadetud vastav sooviavaldus ja kõigi teiste vanemate juhtide heatahtlik meeletuletus ja kaasatõmbamine. Isiklikult tahaksin uskuda, et see kuue krooniline kulutus „Sõduri“ tellimise peale ei ole vist kellelegi tundunud

ülejoona ega üleliigsena, ka isegi sellele, kes võib olla esimest korda oma elus tellis omale „Sõduri“. „Sõduri“ mahukas (kuni 1600 lehekülge) aastakäik rikastab pealegi iga elukutselise, ka tagavaraväelase, sõjamehe nii üldkui sõjalise kirjanduse kogu. Ka sisult on püütud teha kõik, et ta läbisegi rahuldaks kõiki lugejaid, kes on oma sõjaliselt ettevalmistuselt mitmesugusel astmel. Sealjuures „Sõdur“ ei või jätta tähelepanemata ka meeleolulist külge, millele nüüd, mil meie väeosad elavad numbri „XV“ tähe all, novembri, detsembri ja jaanuari kuudel tuleb anda õige rohkesti ruumi. Nimetasin seda just see pärast, et mõnelt poolt on tulnud ütlemisi, nagu annaks „Sõdur“ liiga palju ruumi väeosade aastapäevade kirjeldamistele jne. Tahaksin siia lisada veel juurde, et see on ikkagi ajutine nähe, varsti lõpevad aastapäevad mitmeks aastaks ning „Sõdur“ võib anduda jälle rohkem puht teaduslikule alale. Rõhutan veel, et iga väeosa moodustab endast ikkagi kogu kaitsejõust omaette terviku, kel on oma ajalugu ja teened Eesti iseseisvuse võitluses. Peame pidama ikka meeles, et vanad veteraanid kaovad, neid asendab noorem generatsioon. Viie aasta järele olgu siiski üks päev, millal laseme elada oma mälestusis vanul veteranidel ning neid anda edasi järeltulevaile „Sõduri“ veergudel. Kõigel sellel on kahtlema suur tähtsus ka riiklikus elus. Tulevikus, kui uus põhiseadus asub jõusse ning riigikaitse korraldamine võtab uue ajastu, võibolla võiks korraldada ka „Sõduri“ väljaandmist teisiti. Ligikaudse kalkulatsiooni järele võiksime tellijate sama kulu eest anda välja „Sõdurit“ sõjaajakirjana, näiteks, pooles praeguse „Sõduri“ kaustas ja ajalehena kuni 3 korda nädalas. See on igatahes tuleviku küsimusi ja võimalikke lahendusviise, kuidas lugejaskonnale pakkuda ajalehe näol meeleolulist värsket materjali, mis on põimitud läbi kergemasuliste sõjateaduslike ja kaitseväe ellu puutuvate küsimusiga, ja sõjaajakirja veergudel — hästi viimistletud puht sõjateaduslikke küsimusi. Selle juurde püüame tulla tagasi lähemas tulevikus, kui vastavad kavad on üksikasjalikumalt töötatud välja ja kaalutud igakülgelt läbi.

Lugejaskonnale selgema pildi saamiseks avaldame „Sõduri“ 1933. tellijate tabeli (lk. 1462), mille viimases rubriigis selgitatakse tellimise tõuse ± % võrra, võrreldes 1932. tellijate tabeliga. Tabelist selgub, et kõik väeosad ja asutised on tunduvalt suurendanud tellimisi peale 7. jal.rügemendi, kelle tellijate arv on vähenenud — 2% võrra. Kuid siiski samum viimane oma tellijate rohkuse poolest esireas, nagu ta seda on olnud eelmistel aas-

tatelgi. Tagasihoidlikumad on tellimistes keskasutise valitsusi, kust mõnelt poolt on üsna vähe tellimisi. Väeosadest on näidanud kõige suuremat tõusu Ratsarügement (+483% võrra), selle järele Ohukaitse ja Autotankide rügement (mõlemad +400% võrra); selle järele võiks nimetada Tall. Komendantuuri ühes Vahipataljoniga (+359% võrra), 6. ü. jal. pat. (+326% võrra) ja rida teisi väeosi ja asutisi. Tunduvalt on tõstnud tellimisi kõik kaadri osad ja Piirivalve. Diviiside järele on tõusnud tellimiste % kõige rohkem 3. diviisis (+164% võrra), jäädes tellijate rohkuste poolest pärast 2. diviisi teisele kohale. Ohvitseridest tellijate arv on tõusnud +50% võrra, kuna kaaderalohvitserid +312% võrra. Seega asusid kaaderalohvitserid tellijate rohkuselt esimesele kohale — 1155 tellijat, kuna ohvitseri arv on 1076. Õige vähe on suurenenud asutiste riikline tellimine, milline on peamiselt määratud lugemistubadele, nurkadele ja laudadele, kõigest +13% võrra, kuna aga eraisikutest tellijate arv on tõusnud +100% võrra. Tulevikus on loota tagavaraväe ohvitseridelt suuremat tellimist, kuna nad on nüüd juba organiseerunud ning valinud „Sõduri“ oma häälekandjaks. Nagu eeltoodud tabelist selgesti ilmneb, on „Sõdur“ viimase aasta jooksul leidnud tunduvalt suuremat levikut. „Sõdur“ tahab uskuda, et ta tellijate arv veelgi kasvab, ja eriti kaitseväe kaadri peres. Tellimiste rohke arvuga toetame meie ühist ettevõtet nii moraalselt kui majanduseliselt.

II.

J u h i k ä s i r a a m a t. Kui 1933. a. „Sõdur“ andis välja kaasandena esimese üritusena „t a s k u t ä h t r a a m a t u“, siis tegi ta seda eeldusega, et tulevikus lugejaskonna lahekeil näpunäiteil ja kaasabil kujundada meie kaitseväe nõudeile kõigiti vastav kalendrikäsiraamat välisriikide eeskujul. See on ka teostumas. Juba septembrikuu lõpul „Sõduri“ toimetuse algatusel ja kolonel A. Traksmanni kaasabil astus kokku asjast huvitatud ohvitseridest (11 ohvitseri) komitee, mis otsustas anda välja „Juhi taskutäht ja käsiraamat“ (pärastpoole võeti nimetusena „J u h i k ä s i r a a m a t“), milline oleks määratud peamiselt ohvitseridele (ka tagavaraväe ohvitseridele) ja kaaderalohvitseridele. Sisujauks kolme ossa: 1) üldosa, 2) juhtimine ja 3) tehniline osa. „Juhi käsiraamat“ oleks määratud kasutamisele viie aasta peale. Välise vormi eeskujuks võeti Šveitsi vastav käsiraamat. Raamatu koostamiseks moodustati toimetuse kolonel A. Traksmanni juhatusel, mille koosseisu kuuluvad: kolonellid A.

„Söduri“ 1933. a. tellijate tabel.

Väeosa nimetus.	Ohvitse- rid	Kaader- allohvit- serid	Amet- likud telli- mised	Rea- mehed	Era- isikud	K o k k u	Telli- miste tõus ± 0/0 võrra
Kaitseministeerium:							
Kaitsevägede staap	92	4	10	—	1	107	?
Varustusvalitsus	14	1	3	—	2	20	?
Kv. tervishoiuvalitsus	1	—	1	—	—	2	?
I diviis: Kokku	107	5	14	—	3	129	+62⁰/₀
Diviisi staap, Intendantuur ja suur- tükiväe juhatus	13	2	3	—	2	20	+33 ⁰ / ₀
1. jalaväerügement	71	69	12	—	—	152	+66 ⁰ / ₀
4. üksik jalaväepataljon	20	28	3	1	—	52	+166 ⁰ / ₀
5. üksik jalaväepataljon	22	8	1	—	—	31	+20 ⁰ / ₀
1. soomusr. rüg.	28	23	2	—	—	53	+91 ⁰ / ₀
1. suurtükiväe grupp	18	11	6	—	—	35	+90 ⁰ / ₀
2. suurtükiväe grupp	19	14	1	—	—	34	+111 ⁰ / ₀
II diviis: Kokku	191	155	28	1	2	377	+77⁰/₀
Diviisi staap, Intendantuur ja suur- tükiväe juhatus	11	—	4	—	2	17	+6 ⁰ / ₀
7. jalaväerügement	74	131	3	9	—	217	-2 ⁰ / ₀
2. üksik jalaväepataljon	24	26	5	—	—	55	+166 ⁰ / ₀
3. üksik jalaväepataljon	21	21	1	—	—	43	+143 ⁰ / ₀
8. üksik jalaväepataljon	20	16	2	—	—	38	+50 ⁰ / ₀
Kuperjanovi jalaväepataljon	14	10	2	—	1	27	+33 ⁰ / ₀
Ratsarügement	37	108	10	12	2	169	+483 ⁰ / ₀
2. soomusrongi rügement	37	16	5	—	—	52	+20 ⁰ / ₀
3. suurtükiväe grupp	26	30	3	1	—	60	+166 ⁰ / ₀
4. suurtükiväe grupp	24	33	1	—	—	58	+132 ⁰ / ₀
III diviis: Kokku	282	391	36	22	5	736	+80⁰/₀
Diviisi staap, Intendantuur	7	—	1	—	—	8	+60 ⁰ / ₀
10. üksik jalaväepataljon	16	12	4	—	—	32	+91 ⁰ / ₀
Kalevi üksik jalaväepataljon	21	10	3	—	—	34	+32 ⁰ / ₀
Skouts üksik jalaväepataljon	20	6	2	—	—	28	+55 ⁰ / ₀
Sakala üksik jalaväepataljon	15	15	1	—	—	31	+50 ⁰ / ₀
6. üksik jalaväepataljon	21	24	2	—	—	47	+326 ⁰ / ₀
9. üksik jalaväepataljon	22	26	1	—	—	49	+111 ⁰ / ₀
Autotanki rügement	42	78	3	—	3	126	+400 ⁰ / ₀
Sidepataljon	24	34	2	—	—	60	+200 ⁰ / ₀
Pioneeripataljon	22	12	6	—	—	40	+135 ⁰ / ₀
Tall. komandantuur ja vahipataljon	21	37	3	—	—	61	+350 ⁰ / ₀
5. suurtükiväe grupp	16	23	2	—	—	41	+95 ⁰ / ₀
Üksik eskadron	3	13	1	—	—	17	?
Distsiplinaar kompani	2	4	—	—	—	6	?
Ohukaitse: Fokku	252	294	31	—	3	580	+164⁰/₀
Ohukaitse staap	6	—	—	—	—	6	?
Lennubaas	12	31	1	—	—	44	?
Lennukool	4	5	1	—	—	10	?
Ohukaitse suurt. grupp	10	15	1	—	—	26	?
Üks. divisjon nr. 1	15	18	1	—	—	34	?
Üks. divisjon nr. 2	12	15	1	—	—	28	?
Üks. divisjon nr. 3	12	26	—	—	—	38	?
Mereleenusalk	5	2	—	—	—	7	?
Kokku	76	112	5	—	—	193	+400⁰/₀
Merevägi ja merekindlused. Laevad	27	33	27	—	2	89	+285 ⁰ / ₀
Kaitseväge ühend. õppeasutised	66	166	5	—	—	187	+45 ⁰ / ₀
Kv. ringkonna ülema asutised	22	16	9	—	—	47	+91 ⁰ / ₀
Piirivalve	19	29	34	—	—	82	+125 ⁰ / ₀
Kaitseliit	11	—	17	—	—	28	+8 ⁰ / ₀
Mitmesugused asut. ja isikud	23	4	50	—	75	152	+111 ⁰ / ₀
Kõik kokku:	1076	1155	256	23	90	2600	+104⁰/₀
Tellimised tõusnud ± % võrra	+50 ⁰ / ₀	+312 ⁰ / ₀	+13 ⁰ / ₀	?	+100 ⁰ / ₀	+104 ⁰ / ₀	

Traksmann, A. Kasekamp ja J. Lutsar, kolonelleitnandid H. Freiberg, H. Grabby, V. Külaots, I. Kasak ja A. Laats; majorid J. Luksas, R. Tomback, E. Metstak, A. Jõgi, K. Krikmann, M. Haber, J. Tomson ja J. Reinglas; kaptenid N. Riiberg, V. Till, A. Ilves, van. ltn. J. Sandbank ja cand. chem. D. Buxhoevden.

Üldosa sisaldaks umbes praegust „Sõduri“ taskutähtraamatu sisu, kus kalendaarium esineks vaid tabeli näol viie aasta peale ja kus täielikult on toodud ära ohvitseride ja allohvitseride teenistuskäigu seadlus, väljavõtted eeskirjadest, vormi kandmise reegleist, teenistustasudest, pensionist, toetusest jne. — umbes 30 lk. II osa — juhtimine — 60 leheküljel tuuakse telegraafilisel keelel kõigi instantside juhtide põhimõttelised korraldus-

sed igasugusel lahingufaasi tegevusel. III osale — tehnilisele — pühendatakse kuni 168 lk.

Siin valgustatakse kõigi relvliikide kasutamise põhimõtteid ja nende ülesandeid. Siia kuuluksid: suurtükivägi, ratsavägi, lennugägi, soomusvägi, merevägi, tagala, pionieriasjandus, side, gaasiasjandus, laskeasjandus ja kehaline kasvatus. Selles osas leiab aset ka vene doktriini valgustamine.

Töö on jaotatud toimetuse liikmete vahel ja praegu töötab juba redaktsioonikomisjon. „Juhi käsiraamat“ peaks valmima 1934. aasta alul ning on kavatsus saata laiali hiljemalt märtsikuul „Sõduri“ 15. aastapäeva erinumbri. Kõik eeldused lubavad oodata teoksil olevast raamatust head seltsimeist ja käsiraamatut meie juhtkonnale nii tegev- kui tagavaraväes.

A. La—.

Üleajateenijate teenistuskäik vajab korraldamist. *)

Nagu teada, esialgne tarvidus üleajateenijate teenistusseadluse järgi sellisel kujul nagu see on maksev praegu — tekkis 1928. aastal, millal vormeeriti üleajateenijate vahiüksusi ja nende üksuste komplekteerimiseks oli vaja võtta teenistusse suuremal arvul üleajateenijaid reamehi. Seadluse peamiseks mõtteks oli: 1) luua seaduslik alus üleajateenijate teenistusse võtmiseks reameeste ametikohtadele, mida varemased määrused ei võimaldanud ja 2) määrata kindlaks ja teha laiematele hulkadele kättesaadavaks üleajateenijate teenistusse võtmise ja teenistusest vabastamise kord ning üleajateenijate õigused teenistustasude alal. Üleajateenijate teenistuskäik lähemalt kavatseti korraldada hiljem kahe täiendava eriseadlusega: reameeste ja kapralite suhtes — Sõdurite teenistuskäigu seadlusega, allohvitseride suhtes — Allohvitseride teenistuskäigu seadlusega. Viimaseid seadlusi seni ei ole maksmatud.

Võrreldes 1928. aastaga on üleajateenijate koosseis muutunud. Üleajateenijatest reameestest koosnenud vahiüksused on likvideeritud ning praegu kasutatakse üleajateenijaid jällegi vaid allohvitseride või neile vastavatel ametikohtadel. Seepärast üleajateenijate teenistuskäigu korraldamine mitme seadlusega, või kaitseministri käsukirjadega ei ole enam otstarbekohane, vaid seda võiks

nüüd teha ühe „Allohvitseride teenistuskäigu seadlusega“, mille järgi kõik üleajateenijad käiks „allohvitseri“ mõiste alla.

Mis puutub vastava allohvitseride teenistuskäigu seadluse andmisel, siis tohiks see olla võrdlemisi kergelt teostatav, kuna sellekohane eelnõu koostati juba 1926. aastal. Eelnõu on olnud samal aastal Sõjanõukogus arutusel, kuid küsimuse lõpuliku otsustamise Sõjanõukogu on lükanud edasi kuni uue ohvitseride teenistuskäigu seadluse väljakujunemiseni. Teatavasti aga uus ohvitseride teenistuskäigu seadlus on lõpulikult valmis ja maksmatud juba 1931. aastal. Seega ei võiks olla enam takistavaid põhjusi ootuseloleva allohvitseride teenistuskäigu seadluse edasi arutamiseks ja selle ühes tarvilikkudeks osutunud muudatuste ja täiendustega elluviimiseks.

Tegelikus elus tuntakse tõsist tarvidust allohvitseride teenistuskäigu seadluse järgi, kuna vastavate määruste puudumisel ei ole praegu ühtlust ega kindlat süsteemi allohvitseride teenistuskäigu alal. Ka ei ole koosseisudes tõmmatud küllalt selget joont aja- ja üleajateenijate ametikohtade vahel. Näiteks — S. pataljoni koosseisus, ühes ja samas kompanis on nähtud ette ajateenijad jaoülemad vanemallohvitseri auastmes kõrvuti üleajateenijate jaoülematega nooremallohvitseri auastmes. Vastavalt koosseisuettenähtud kohtadele pataljon võib ülendada vanemallohvitseri auastmesse ajateenijaid sõdureid sundajateenistuse kestel. Samal ajal aga üleajateenija jaoülem — noorem-

*) Avaldatakse mõttevahetuse korras. Pidades silmas eelseisvat valitsemiskorra muudatust, toimetuse arvates oleks veel varajane kirjutises käsitletud küsimuse lõplik lahendus. Toim.

ohvitseri ametikohal — ei või saada üleandatud vanemallohvitseriks. Kuna aja- ja üleajateenijatel on ühine auastmete vanuseastmestik (Sisemäärust. § 73), siis niisugustel juhtumitel ajateenijad vanemallohvitserid on vanemaks kõigile üleajateenijatele nooremallohvitseridele ja kapralitele, vaatamata viimaste teenistuse kestvusele. Sarnane kord tundub ülekohtusena elukutselisele all-ohvitserile ning mõjub halvavalt nende autoriteedile.

Kõigil neil asjaoludel tuleks uue All-ohvitseride teenistuskäigu seadluse kaudu senist korda tubliste muuta, viia ellu tarvilikuks osutunud ja üleajateenijate soovidele vastavad põhimõtted nagu:

— Seadluses tuleks igal juhul võtta „üleajateenija“ nimetuse asemele „allohvitser“. Seega saaks tarviliselt kõrvaldatud ebameeldiv ja ebamäärane „üleajateenija“ nimetus ja praegustest üleajateenijatest moodustatud eriliik kaitseväelasi — allohvitserid (Sisemäärust. § 73).

— Seada üles nõue, et elukutseliste all-ohvitseridena teenistusse võetavad isikud peavad olema lõpetanud peale algkooli veel vähemalt 2—3 klassi kesk- või kutsekoolis (kaubanduskoolis, merekoolis jne.). All-ohvitserkonna haridusliku taseme tõstmist tuleb pidada tarvilikuks, kuna see aitab mõjuvalt kaasa allohvitseri prestiiži tõstmiseks nii teenistuses kui ka seltskonnas.

— Allohvitseri auastmeteks võtta — nooremallohvitser, vanemallohvitser, veltveebel ja aselipnik. Ametikohtadele vastaks auastmed järgmiselt: jaoulema ametikohale — nooremallohvitseri auaste, rühmavanema ametikohale — vanemallohvitseri auaste ning veltveebli ametikohale — veltveebli ja aselipniku auastmed. Nooremallohvitseri kõrgendamisel vanemallohvitseriks oleks nõutav — 3-aastane vanus, vanemallohvitseri kõrgendamisel veltveebliks — 3-aastane vanus ja veltveebli kõrgendamisel aselipnikuks — 4-aastane vanus senises auastmes.

Erandina üldreeglit tuleks jaoulemate, rühmavanemate ning neile vastavatel ametikohtadel teenivaid allohvitseride kõrgendada neile koosseisus ettenähtud auastmest ühe astme võrra kõrgemasse auastmesse, kui nad on täitnud kõik nõuded järgmisele kõrgemale ametikohale määramiseks ning omavad

senises auastmes kaks korda nii suure vanuse kui normaalselt nõutav järgmisse auastmesse kõrgendamiseks. Kuna on nähtud ette väljapaistvamate veltveebli kõrgendamine aselipnikkudeks, siis vanemate ja suurema vilumusega jaoulemate ja rühmavanemate väljatõstmine nooremate seast oleks täiesti läbiviidav ning ei saaks tekitada arusaamatusi ka distsipliini mõttes.

— Seadluse maksimahakkamise ajal kaitseväs ja piirivalves rivitutel kohtadel teenivad üleajateenijad ametmehed ülendada vastava kutseliigi allohvitserideks järgmiselt: I järgu ametmehed — veltveebli, II järgu ametmehed — vanemallohvitseri ja III järgu ametmehed — nooremallohvitseri auastmesse. Vanus ülendatuile arvatakse päevast, millal nad on määratud vastava järgu ametikohale. Selle mõiste alla ei võiks kuuluda allohvitseriks ülendamisele kingseppade, rätseppade, seppade, hobusemeeste (kutsarite) või muudel puht tööliste ametikohtadel teenivad üleajateenijad ametmehed, kuna viimased oma ettevalmistuse poolest enamasti ei vasta oma dustele, mis nõutavad elukutselistelt kaitseväljastelt.

— Sundajateenistuse kestel sõdurite all-ohvitseriks ülendamine lõpetada ning senised ajateenijate allohvitseride ametikohad nimetada ümber kapralite ametikohtadeks. Reservallohvitseri ettevalmistuse omandanud sõdureid võiks tulevikus allohvitseriks ülendada teenistusest vabastamise päevast, nagu ülendatakse aspirante lipnikkudeks, või jälle elukutseliste allohvitseridena teenistusse võtmise päevast.

Näidatud põhimõtete elluviimine uue Allohvitseride teenistuskäigu seadluse kaudu tooks tegelikult elus vajalikuks osutunud parandusi senisesse korda, ühtlasi oleks aga ka moraalseks tasuks kümme kuni viisteist aastat vastutusrikast teenistust kandnud üleajateenijaile nende auastmes edasipääsemise näol.

Et umbes samad mõtted ja küsimused kokkuvõetult juba varemalt Üleajat. Keskkogu poolt ametlikult ülestõstetud on, siis nende äratoomine siinkohal tahab olla asjast huvitatud rohkearvulisele üleajateenijate perele tutvustamiseks ja selleks, et leida kõrgemate juhtide heatahtlikku tähelepanu ja toetamist nende elluviimise sihis.

R.—

Kas muuta vormiriietust?

Major R. Tomback.

Avaldatakse, kuna käesolev kirjutis toob teatud määral uusi mõtteid seni „Sõduri“ veergudel toodud artiklitele kv. mundri muutmise asjus. Toim.

Asjaomastes ringkondis on aktiivselt pandud liikuma praegu maksva vormiriietuse muutmise mõte. On töötatud välja rida vormi muutmise kavandeid, millised tehes ringi ümber Vabariigi on jõudnud nüüd otsaga pealinna väeosadesse ja asutistesse.

Enne, kui asuda eelnimetatud vormikavandite juurde, seame üles küsimuse, kas meie praegune vormiriietus on niivõrd halb, et ta tõesti vajab põhjalikku muutmist ja ümbertegemist ja kas praegune moment on küllalt otstarbekohane vormiriietuse muutmise küsimuse ülestõstmiseks?

Püüame vastata küsimuse esimese poole peale. On loomulik ja psühholoogiliselt täiesti põhjendatud, et harilikult inimene ei hinda seda mitte väga kõrgelt, mis tal juba käes ja himustab ikka seda, mis teisel. Samasugune on lugu ka meie vormiriietusega.

Tegelikult on meie ohvitseride vormiriietus, niipalju kui meie ohvitseridel on juhust olnud viibida väljaspool kodumaad, kõikjal leidnud kiitvat hinnangut. Kriipsutatakse alla meie vormiriietuse lihtsust, kuid seejuures ka soliidset elegantsi.

Kuigi igakord välismaalaste arvamusi ei saa võtta puhta kullana ja vormiriietust tuleb kaaluda ka puht praktilisest seisukohast, s. o. nende nõuete kohaselt, millised üles seab tegelik elu, siis, kuigi meie praegune vormiriietus on lõikelt üldiselt õnnestunud, on mõned vormiriietuse artiklid, missugused paratamatult kuuluksid muutmisele. Esimesena esineb siin meie suvemüts, mille asemele tuleks leida kas hoopis uus mütsitüüp või muuta praegust suvemütsi sarnaselt, et ta oleks kõigile vastuvõetav. Et meie suvemüts tõesti on osutunud ebapraktiliseks, seda tõendab asjaolu, et mõnes väekoondises on omal algatusel üle mindud teissugusele suvemütsi tüübile.

Samasugune on lugu üldiselt meie suveeriietusega.

Järelikult, vajadus meie vormiriietuse muutmise järele on olemas.

Kuid ma arvan, et enne kui asume vormiriietuse muutmise juurde ükskõik missugusel kujul, tuleks lahendada kaks asja: tõsta meie vormiriietuse riide kvaliteeti ja

meie rätsepmeistrite oskust anda vormiriietusele teatud sõjaväeline elegants.

Meie riie on, selle sõna tõsisel mõttes, „takune“. Meie rätsepad õmblevad vormiriiideid ja on arvamisel, et kui kuue krae tõuseb kõrvuni, kuue rinnaesine on „vooderdatud“ vati ja igasuguse vaheriidega, kuub endise „tužurka“ pikune ja pükste laius alt „à la marin anglais“, siis olevat elegantsus saavutatud. Tegelikult ei ole see kaugelki nii ja ma usun, et kui soovitakse asuda aktiivselt vormiriietuse muutmisele, siis tuleks kõigepealt:

1. tõsta vormiriietuse kvaliteeti ja
2. astuda samme vastavate rätsepate koostitamisele.

On need kaks probleemi lahendatud, siis asudes seisukohale, et praegune vormiriietus vajab täiendamist ja osalist muutmist, küsimus, kas praegune moment on sobiv vormiriietuse põhjalikuks muutmiseks? Paisub, et küll mitte. Riik elab üle sisepoliitilises elus teatud murrangut, mille tulemused kaitseväe suhtes pole veel selgunud. Kaitseväes endas on lahendamisel rida mitmesuguseid tähtsaid küsimusi j.n.e. Vormiriietuse küsimus on ikkagi teise järgu tähtsusega seni, kuni meie pole suutnud leida muudele probleemidele rahuldavaid lahendusi. Pealegi on kaitseväes vormiriietuse muutmised olnud sagedased ja need muutmised, peame avalikult tunnustama, ei ole seltskonnas kuigi populaarsed.

Seepärast minu ja ka paljude teiste arvamisel tuleks põhimõtteliselt jääda praeguse vormiriietuse juurde, täiendades viimast niivõrd, kui võrd seda nõuab tegelik praktiline elu. Kuid igatahes need muutmised ei peaks mitte teostuma nende kavandite kohaselt, millised näiteks olid „ringreisil“ pealinna väeosades ja asutistes.

Paljud ohvitserid avaldasid otsekohest imestust, et kuidas üldse võidi välja tulla säärase maitsevaeste kavanditega.)*

*) Toimetusele veel kord tõstab üles mõtte (V. „Sõdur“ nr. 51/52 — 1932. lh. — 1330), kas ei ole võimalik korraldada mundri kavandite võistlust ühes rahaliste auhindade määramisega. Sellega seotud kuludest võiksid osa võtta ka ohvitseride ja kaaderallohvitseride kogud, kuna see küsimus huvitab esijoonel just neid. Nagu praktika näitab, käib mundri kavandite väljatöötamine ametlikele asutistele siiski ülejõu ja see nõuab põhjalikumalt ja laiema ringkonna kaasatõmbe tööd, et saada vormi, mis oleks vastuvõetav enamusele. Toim.

Peatume mõne sõnaga väljapandud vormimootmise kavandite juures:

Algame suvemütsist. Esitatud uue suvemütsi kavand on sõna tõsises mõttes kõige harilikum „furažka“. Mõnel pool toonitakse küll, et sarnane müts olevat kasutamisel ka saksa sõjaväes, kuid kogu aeg meie võitleme nii kaitseväes kui seltskonnas igasuguse võõra vaimu vastu ja nüüd olge lahked ja pange end jälle „võõra mütsi alla“. Ega siis ometi see plekist kant mütsi noka ümber ei muuda veel mütsi üldist iseloomu. On hea, et ta seni veel tegelikult maksma ei ole pandud ja võimalus on selle kohta avaldada veel siinkohal arvamust.

Kuub musta mahakeeratud kraega. On tõsi, et must krae oli meie ohvitseri tunnuseks Vabadussõjas ja põhimõtteliselt ei ole ükski ohvitser musta krae vastu. Pealegi on tal oma ajalugu. Kuid must krae khakivärvi riide juures on täeline värvide dissonans ja igale vähegi kunstimaitselisele inimesele täiesti vastuvõtmatu, rääkimata veel nendest „ilustustest“, milledega leiti tarvilikuks musta kraed „garneerida“.

Kui meie soovime säilitada vormiriietuses vabadussõjaaegset traditsiooni, siis tuleks muuta vormiriietuse riide põhitooni, s. o. riie peaks olema terashall, nagu Soomes, Rootsis j.n.e.

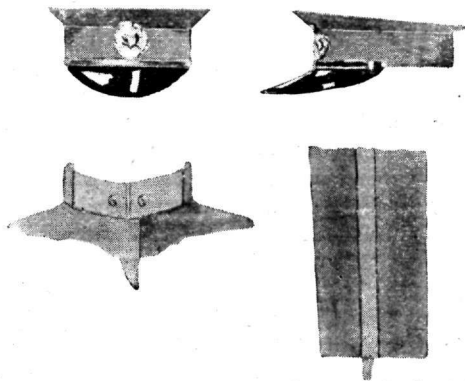
Inglise lõikega kuub lahtise kraega pole meile vastuvõetav, tingituna puhtklimaatilistest põhjustest. Pealegi on meil töökuub ka pidukuuks, milleks aga lahtise kaelusega khakivärvi kuub üldse ei sobi.

Ainukese objektina, väljapandud vormiriietuse kavanditest, mis enam-vähem vastu võetav, on suvekuub või pluus. Kõigi teiste kohta peab tähendama, et nad on kahjuks täiesti ebaõnnestunud, välja minnes nii esteetilistest kui ka praktilistest seisukohtadest.

On olnud mõttevahetusi paljude ohvitseridega meie vormiriietuse kohta ja neist selgub, et vormiriietuses tuleksid sisse viia teatud parandused ja täiendused, ja nimelt:

1. Suvemütse peaks olema kaks, üks — välisõppusteks ja laagrisviibimise ajaks; sarnane müts võiks olla praeguse talimütsi lõikega — õhukesest riidest; sarnane müts sobib hästi kiivri alla, on otstarbekohane hoidmiseks ja kõigiti praktiline; sarnane müts on tarvilusel Lätis, Soomes, Belgias j.n.e.; teise variandina võiks kõne alla tulla Varustusvalitsusest väljatöötatud inglise sõduri mütsi tüüp — pehme; viimast pooldavad

õige paljud; teine suvemüts oleks määratud väljaskäimiseks, kandmiseks harilikkudel õppustel j.n.e. Sarnaseks suvemütsiks võiks olla praegune suvemüts järgmiste muudatustega: mütsi rumm peaks olema umbes 0,5—1 cm kõrgem, mütsiserv 1—1,5 cm kitsam; võiks küsimuse alla tulla veel värviline mütsirumm; meil ainult härrad kindralid kannavad värvilist mütsirummu ja ka noorematele härradele meeldiks see väga; mütsirummu värv ei peaks olema väeliigi värvi, vaid igal väeosal peaks välja kujunema oma traditsionaalvärv, millel ei puudu ka psühholoogiline tähtsus — „väeosa kaitseb oma värve“, nagu see on Inglismaal, Saksamaal, Rumeenias j.n.e. Meil ongi juba mõnes väeosas välja kujunenud oma värv, nagu näiteks Sakala jalaväe rügemendis, vist must (?), kui ma ei eksin; mütsinokk peaks olema mustast lakknahast. Värviline mütsirumm aitaks tunduvalt tõsta kaitseväge välist ilmet; värvilise rummu maksmapanek ei tooks endaga kaasa mingisuguseid suuri kulusid, kuna rummu muutmine värviliseks sünniks vastavat värvi rummulaiuse paela asetamisega ümber rummu; määrdumise korral võib paela jälle vahetada (vt. joonis).

Kavandi visandeid.

2. Kuub samasuguse lõikega, nagu praegu; krae madalam ja krae otsad (nagu praegu kindralitel) sama värvi, mis mütsirummgi; kaotada tuleks nõop krael, mis kulutab palitu kraed ja teeb ka kaela väljanägemise laiaks.
3. Pikad püksid ilma väeliigivärvi kandita; kui aga tahetakse püksid ilustada, siis olgu see juba lampassi näol

sama värvi, mis mütsirumm; pikad püksid peavad olema mitte laiad ja alt „trippidega“.

4. Lühikesed püksid sama lõikega, mis praegu, kuid pükste värv olgu heledam, sest lühikene püks kulub kii-remini kui frentš ja uute pükste muretsemisel on värvide kokkukõlastamine väga raske.
5. Poolsa apad — tingimata küljpealsete kummidega, n. n. štipleid, kas lakk- või chevraunahast.

Need oleksid põhijoontes muudatused, mida soovitakse näha praeguses vormiriietuses.

Peale selle veel mõned sooviavaldused. Ohvitseridele ja üleajateenijatele tuleks lubada kanda oma l k u l l talvel õppustel l ü s h i k e s t k a s u k a t, mis võimaldab vaba liikumist ja on seejuures küllaldaselt soe. Suvepalitutes tuleks sisse viia ühtlus ja lõpetada see ohvitseride mitmevärviline „erasisikuline“ väljanägemine. Vihmapalitude põhivärvi on soovitatav võtta kas khaki- või liivakarva kollane.

Lõpuks veel mõni sõna vormikandmise reeglite kohta. Meil on välja kujunenud kombeks, et garnisoniülem oma käsukirjaga määrab kindlaks aja, mil härrad ohvitserid peavad üle minema taliriietuse kandmisele. Võimatu on esiteks, et see käsukiri alati kok-

ku satub ilmastiku oludega ja nii oleme sa- gedasti sunnitud kandma taliriietust, kuna väljas paar kraadi sooja ja ülevalt tuleb vihma, nagu oavarrest. Sarnane olukord ei ole mitte millegagi põhjendatud, eriti ohvitseride suhtes, kes teenivad väljaspool rivi. Ka viimaste suhtes oleks vormi ühtluse nõue maksev vaid seni, kuni nad on ravis, väljaspool rivi tuleks aga ohvitseridele jätta vabadus oma parema ärtundmise järele kanda kas suve- või talivormi. Ma arvan, et ei oleks sugugi halb, kui meie ohvitserid oleks niivõrd karastatud, et nad paraja külma juures ka frentšiväel väljas võivad liikuda, nagu meie seda küllalt nägime okupatsiooni ajal saksa ohvitseride ja sõdurite juures. Hoolitsemine meie ohvitseride tervise eest tähtsate määramisega suve- ja taliriietuse kandmiseks ei tundu kuigi otstarbekohasena.

Lõpetades sellega muljete kirjeldamise, millised omasin ühes paljude teistega uue vormiriietuse kavandite vaatlemisel, julgen veel kord väita, et praegune moment pole soodus vormiriietuse põhjalikuks muutmiseks. Esitatud vormiriietuse kavanditel puudub tarviline maitselikkus ja nad ei vasta väga paljude ohvitseride nõuetele vormiriietuse alal.

Kui aga tõesti vormiriietuse muutmine teostub, siis soovitame seda teha eeltoodud muudatuste ja täienduste piirides, alates riide kvaliteedi tõstmisega.

Mõtteid distsipliinist.

Üks autoriteetseid kaasaja sõjateadlasi ja juhte avaldab sellel alal järgmist:

1. Sõjaväe elu mitmekülgsuses ning komp- litseeritud avaldustes on võimalik saavutada tahtelist kokkukõla ja jõudude koondamist — seega ka tegevuse edu — ainult siis kui kõik, juhtidest käsualusteni, on läbistatud elavast tõsisest ja ühtlasest distsipliinitundest.

2. Distsipliinitunne saab võrsuda, elada ning areneda ainult totaaluse idee valgustusel, mille kõrgeimaks ning lõpuülesandeks on kodumaa kaitsmine; see õilis eesmärk on distsipliinitunde olemasolu ainsaks ning absoluutseks põhjenduseks.

3. Distsipliin on oma pea-olult kohus või õigemini kohusetunne, mis omandatakse tähtsamate sõjaväeteenistuse reeglite tundmisega ja täitmisega, neid sisustades sügava ja leegitseva andumusega asjasse, ilma milleta kõik teadmised on kuivad ning elutud. Tunnetus on iga tegevuse motoorseks jõuks; tema sünnitab, arendab, suunab ja ergutab tahet ja tema läbi tahe muutub võimiseks.

4. Distsipliini valdkonnas kõikide juhtide tegevus on põhjaneva tähtsusega, sest nende

läbi pääseb tsirkuleerima sõjaväe organismis üks ja samane tahe, tahe täita oma kohust. Igapäevases tegelikus elus käsualused harilikult jälgivad ülemate tegevust ja talitavad nendelt näidatud eeskuju järgi. Seepärast iga ülem — peale teiste teenistusliikude oskuste — peab ise laitmatult täitma distsipliini nõudeid. Ainult niisugusel korral nad võivad esineda tõeliste juhtidena, kellede kohta on maksev Napoleoni aforism: „hästi juhitud väed on ka alati hästi distsiplineeritud.“

5. Distsipliini elluviimine on kõigepealt takti küsimus ning nõuab juhtidelt õiglast suhtumist käsualustesse, intensiivsust, tasakaalukust, oskust peenetundeliselt käituda ja moraalsete tõukejõudude head tundmist. Distsipliinaarkaristus on erakordseks ja delikaatseks abinõuks, mida tuleb kasutada ettevaatlikult; iga mõtlemata samm sellel alal võib anda koguni vastupidiseid tagajärgi nendele mida oodati karistusega kätte saada. Karistuste puudumine väeosas on hea distsipliini tunnuseks kui sealjuures ka tõeliselt ei ole ette tulnud distsipliini rikkumisi. Distsiplinaarkaristus peab alati olema subjektiivne ja selle määramisel arvestatama karistatava iseloomu.

6. Suurimaks tasuks oma parima arusaamise järele täidetud kohuse eest on tunne, et oled täitnud oma kohust. Selles veendumuses peitub sõjaväe distsipliini kogu moraalne ilu ja veetus.

7. Distsipliin — nagu kõikides teisteski eluavaldustes — sisu ja vorm on lahutamatud. On ekslik uskuda, et seesmist distsipliini on võimalik eraldada välisest, formaalsest distsipliinist. Sisu ja vormi võib üksteisest lahutada ainult abstraktses mõtiskluses, tegeliku elu reaalsuses nad kuuluvad aga ühte saades aluse vahetult ja täielikult loovast tahtest, milline oma iseloomult esineb unitaarsena. Seepärast ka inimesi tuleb vaadelda seesmiselt ja väliselt ühe tervikuna, otsustades nende tegevuse üle sellest vaatepunktist ka siis kui selgesti paistavad silma vastolud nende sisu ja vormi, moraalne väärtuse ja tegude vahel.

8. Traditsioon on suureks moraalse jõu — seega ka distsipliini allikaks.

9. See, mis isik annab sõjaväele ja mis sõjavägi annab isikule summas, moodustab endast distsipliini elava, loova ja tegeva valdkonna.

10. Sõjaväelise distsipliini tähtsamaks omaduseks ja ühtlasi ka praktiliseks väärtuseks on, et ta karastab moraalselt, kasvatades isikus usku endasse ja elavat kuuluvuse tunnet sõjaväe jõurikkasse ning võimsasse perre.

11. Sõja õhkkonnas, mis on täis tormi ja hädaohtu ainult terve ja elav distsipliinitunne, võib alati ärkvel hoida tahte täita oma kohust isegi niisugusel korral kui sealjuures tuuks ohverdada oma elu.

(F. A. 14. XI 1933. Nr. 788.)

KSK VII lennu komplekteerimisest.

Kaitseministri käskkirja nr. 259 s. a. kohaselt võetakse 1934. a. Kõrgemas sõjakooli vastu järgmine VII lend õpilasi, arvult mitte rohkem kui 24 ohvitseri.

Kaitseväge staabis on kõigekülgselt kaalutud selle käskkirja sisustamise küsimust, kusjuures Kõrgema sõjakooli VII lennu komplekteerimise kord näib kujunevat järgmiselt:

1. 1934. a. avatav järjekorraline Kõrgema sõjakooli õppekursus (VII lend) jaguneks kaheks eriharuks, milledest ühel ohvitseri valmistatakse ette kaitseväge juhtimise ja teisel — kaitseväge varustamise alal.

Viimane eriala esineks meie Kõrgemas sõjakoolis esmakordselt ja on tingitud tarvidusest ettevalmistada kaitseväge varustamisala juhtivaid jõude kodumaal, kuna saatmine välismaile ei ole praegu enam hästi mõeldav, olles seotud rahaliste kuludega. Teisest küljest ka seal omandatud teadmisi ja oskusi ei ole võimalik täiel määral ära kasutada meie väikeriigi erinevates oludes, kuna sellevastu, organiseerides varustamisala ohvitseride ettevalmistamist kodus, avaneb võimalus vastavad õppekavad kohandada meie oludele ja vajalikud praktilised tööd viia läbi kohalikkudes tehastes, vabrikutes ja töökodades.

Peale selle Kõrgemas sõjakoolis olles varustamisala ohvitseridel tuleks töötada kõrvuti ja käsi-käes seal õppivate juhtimisala ohvitseridega, kelledega neil võibolla tuleb teotseda koos ka pärast koolist lahkumist kaitsevägeosades või asutistes. Niisugune töötamine ühise akadeemilise perena külge vastu arendab omavahelisi sõprusside-

meid ning süvendab ühist arusaamist tähtsamates sõjalistes probleemides, mis on kindlaks pandiks edukaks koostöötamiseks nii rahu- kui ka sõjaajal.

2. Kõrgemas sõjakooli 1934. a. vastu võetavad 24 ohvitseri jaguneksid erialadele järgmiselt:

— kaitseväge juhtimisharule kokku 16 ohvitseri, neist võistluskatsetega vastuvõetavaid (Kõrgema sõjakooli seadlus §§ 5 ja 10) — 8 meest ja läkitatavaid (Kõrgema sõjakooli seadlus §§ 7 ja 12) — 8 meest;

— kaitseväge varustamisharule kokku 8 ohvitseri, neist võistluskatsetega vastuvõetavaid — 6 meest ja läkitatavaid — 2 meest.

Sisseastumise võistluskatsed juhtimisharule sooritatakse Kõrgema sõjakooli seadluses ettenähtud alusel ja korras. Mis puutub aga kaitseväge majandusharule vastuvõetavate ohvitseride sisseastumise katsetesse, siis need on mõeldud korraldada üldiselt samades ainetes ja samas korras, nagu juhtimisharulegi, mõningate erialast tingitud iseärasustega.

Õppetöö Kõrgema sõjakooli majandusharul on mõeldud teostada tihedas kontaktis juhtimisharu õppetööga, kusjuures osa sõjaliste ja ka mõningate üldiste ainete õpetamine sünniks ühiste kavade järgi, nii viisi viies varustamisala ohvitseri lähemale vägedele, keda neil tuleb majandada nii rahu- kui ka sõjaajal. Ühtlasi hõlbustuks seeläbi tunduvalt õppetöö tehniline organiseerimine ja läbiviimine Kõrgemas sõjakoolis.

Ettekanded Kõrgemas sõjakooli astumiseks tulevad sisseastuda soovijailt esitada

ülemusele Kõrgema sõjakooli seadluses (§ 19) ettenähtud ajal ja korras, kusjuures ettekan- netes märgitakse ära, kas ettekandja tahab astuda juhtimise või varustamise harule.

Nii on mõeldud üldjoontes Kõrgema sõ- jakooli VII lennu komplekteerimine. Siin- juures tuleb aga silmas pidada, et eelpool toodud seisukohad on põhimõttelise iseloo- muga ja lõpuotsus kõikides nendes küsimus-

tes pole veel tehtud, eriti mis puutub kait- seväe varustamisharule astujatele ohvitseri- dele esitatavatesse tingimustesse (auste, va- nus, teenistuslik staaž).

Otsus neis, kui ka kõikides teistes VII lennu komplekteerimisega seoses olevates ja veel selgitamata küsimustes tõenäoliselt järgneb lähemal päevil ning antakse üldi- seks teadmiseks.

Narva kaitsmine 1919. aasta alul.*)

b) Meie kaitsejõudude relvastus, varustus, meeleolu.

Veel ei jõutud relvastada kõiki jalaväelasi viintpüssidega: 4. jal. polgus puudusid 175 mel- hel püssid. Tääkide puudusel 4. j. p. roodud ei sõandanud vastu võtta 30. jaan. punaste rünna- kut Pustoi Konetsi külas. Tarvitusel olevad mit- met süsteemi püssid raskendasid varustamist laskemoonaga. Balti pataljoni toetuseks ei ol- nud ühtki suurtükki ja seepärast vastane võis pataljoni positsiooni õige ligida maa pealt hävi- tava tule alla võtta. Rinde toetuseks olevad rasked suurtükid olid kõik vana süsteemi. Nende laskekiirus ja täpsus jättis palju soovida.

Püsside määride oli puudus andis end teravalt tunda. Bensiini ja määride oli puudus ei võimal- danud tegevusse rakendada vaenlaselt Narva võtmisel saadud korras lennukit. Puudusid ka lennumasina pommid, rääkimata õhukaitseabi- nõudest.

Sideabinõude puudusel ei olnud võimalik luua telefoniühendust Balti pataljoniga. Sündmustest ptlj. rindel saadi teada vaid pärast sündmuste lõppu ja seepärast diviisi juhatusel puudus või- malus nende mõjutamiseks omalt poolt.

Soojade riiete ja jalatsite puudus andis end teravalt tunda külmade ilmade kättejõudmisega. Suurenes haigete arv. Lahingus tuli ette jalgade külmamist. Ühtlast vormi sel ajal veel ei olnud. Riik ei suutnud rahvaväge riietega varustada. Mehed olid enamikult selles riietuses, millega sõja ajal kodust välja tuldi või mis hiljem sõja- vangidelt vahetuse teel ära võeti. Vormi tunnuseid õlalappide ja mütsimärkide näol ei suudetud veel tarvitusele võtta ja seepärast lahingu- olukorras oli väga raske ära tunda oma meli vaenlasest. Väeosades tuli ette nurinat viletsa toidu üle. Riik ei jõudnud anda toiduaineid kül- laldasel määral, kohapealt ei olnud aga võima- lik midagi saada. Vastuoksa, tuli toita Narva linna, Narva-Jõesuu, Narva jõe ja Peipsiäärseid elanikke.

Küllaldaste varude puudus ei võimaldanud väeosade korrapäraselt vahetamist. Lai rinne meeskonna väikse koosseisu juures muutis val- veteenistuse meestele raskeks. Eriti raskena tundus olukord 1. jal. polgus.

Seltskonnas oli pääsnud maksvusele vaade, et punavägi on nüüd keelepiiri — Narva jõe taha aetud ja seepärast meie vägede retked ja kal- laletungid vaenlasele jõe idakaldal ei ole tingi- tud riigikaitse vajadusest. Seda ärakasutades kommunistlik agitatsioon püüdis allakriipsutada, et meie väejuhid jätkavad pealetungi maade-

võitmise otstarbel. See arvamine kandus edasi ka rahvaväkke. On teada vaid üks juhtum 1. j. polgu ühes jal. rühmas, kes eelnimetatud põhju- sel loobus pealetungist. Üldiselt aga sisemaalt rindele edasi antud mitte õige arusaamine aktiivse kaitse vajadusest tekitas meeskonnas vaid teatud tagasihoidlikkust, pidurdas aktiivtegevu- seks vajalikku indu. Meie rahvaväe meeleolu ei olnud eriti soodus aktiivseks tegevuseks, kuid kaitseks oli ta päris kindel. Võiduka edasitun- giga, mille tulemuseks oli Narva vallutamine, oli tekkinud usk oma võimetesse. Punaste pe- aletungide tagasilöömisega jaanuari viimastel päe- vadel oli see usk veelgi kõvenenud. Seepärast siis rahvaväe meeleolu kohta Narva rindel võis diviisi ülem Ülemjuhatajale ette kanda täie õi- gusega, et meeleolu kõigi puuduste peale vaata- mata rahuldav on.

Siseriigis jätkus rahvaväe organiseerimise töö: pandi toime mobilisatsioone, tagavaraväe- osades jätkus meeskonna ettevalmistus, astuti samme relvade ja varustuse muretsemiseks.

Meie vägede suure võiduga lõuna rindel, mil- le tulemuseks oli Valga, Võru, Petseri valluta- mine veebruari alul, oli tekkinud murrang ka rahva meeleolus. Suur Venemaa ei tundunud enam nii hirmuäratavana. Oli läbi löönud kõi- kides kihtides arusaamine riikliku iseseisvuse va- jadusest ja nõudmine selle järgi kasvanud. Nii välise kui sisemise julgeoleku tunnel astus 1. veebr. kokku Maapäev, kes otsustas kokku kutsuda As. Kogu ja määras kindlaks selle va- limise tähtpäevad.

c) Punaväe jõud 1. diviisi rindel.

Eelpoolnimetatud meie jõududele kujunenud olukorras oli vaenlane koondanud 1. diviisi vastu järgmised jõud, mis kuulusid punaväe 6. küti di- viisi koosseisu, kõvendatud 10. küti diviisi osa- dega, alluvusega VII. armee juhatusel.**)

Balti pataljoni kaitselõiguga vastane rühma kuni roodusuuruste väeühikutega asetses Narva jõe idakaldal külades. Need väeühikud kuulusid mitme erinimetust kandva väesalga koosseisu. Rindel Skamjast Omutini arvati vaenlasel ol- vat ühes varudega umbes 850 tääki, 11 kuulip. ja 6 kerge suurtükiga. Seega siis Balti ptlj. koosseisuga võrreldes oli vastasel elavjõus um- bes kolmekordne ülekaal, seejuures puudus pa- taljonil suurtükite toetus.

*) Vt. „Sõdur“ nr. 43, 44 s. a.

***) Vaenlase jõudude arv ja asetus on toodud neil andmeil, mis meie väejuhatusel tol ajal teada oli.

Vastane pärast taandumist oli alul passiivne, kuid nüüd muutus päevpäevalt aktiivsemaks, võttes ette retkeid Gorodenkale ja pommitades ning tulistades Balti ptlj. positsioone.

1. rp. kaitselõigu vastu teotsesid skeemil märgitud punaväe osad, kokku ühes varudega umbes 2470 tääki, 40 rk, 7 suurtükki. Meie vägedega võrreldes oli vastasel siin nii elavjõus kui ka suurt. tulejõus enam kui 2-kordne ülekaal.

Vaenlase võitlusjärgu väeosad asetsesid siin väikeste salkadena üksteisest eemal olevates taldes metsade keskel, olles seega võrdlemisi kasulikeks tegevuse-objektideks meie luurpatrullidele, kes tihti vange töid.

Vastane selles rindeosas oli võrdlemisi aktiivne, võttes ette väiksemaid kallaletunge Uzdna rajoonis ja pommitades meie käes olevaid asulaid.

Vastase asetuse 5. j. polgu kaitselõigus on toodud ligioleval skeemil (vt. „Sõdur“ nr. 43). Vaenlasel oli siin elavjõus ja jalaväe tulejõus umbes kahekordne, suurtüki tulejõus väike ülekaal.

Vastane, häiritud alaliselt meie ootamata retkedest, oli asunud oma positsioonide organiseerimisele ja veebruari esimestel päevadel oli jõudnud tömmata oma asukoha ette traatõkkes. See raskendas meie retkede läbiviimist.

Selles rindeosas vastase tegevus meie vastu piirdus vaid luuretegevusega ja meie positsioonide ja Narva linna pommitamisega.

1. jal. polgu kaitselõigus Pulkovost mereni vastasel oli nii elavjõus kui ka tulejõus umbes kahekordne ülekaal väeosade näol, mis märgitud skeemil.

Vastane asetses Luugajõe kallastel suurtes kuni 50 elamuga tänavkülades, mis võimaldasid äramahutada küllalt suuri väeühikuid. Maastiku omadusi ja talist aega arvesse võttes oli retkede läbiviimine meie poolt nende külade vallutamiseks raskendatud, kaitsmine aga samadel asjaoludel kerge.

Peale eelpooltoodud jõudude oli vastasel veel varud, mille asukoha ja suuruse kohta meie väejuhatusele andmeid ei olnud. Kokku oli vastasel 8. veebr. 1. diviisi rindel umbes 7500 tääki, 140 rk, 31 kerget ja 6 rasket suurtükki.

Võrreldes meie ja vastase jõudude arvu Narva rindel, näeme eeltoodud andmeil vastase olevat nii arvus kui ka tulejõus kahekordses ülekaalus.

d) Punaväe relvastus, varustus, võitlustahe.

Punaväe relvad jalaväes ja suurtükiväes olid süsteemidelt ühtlasemad meie omadest ja seepärast oli laskemoonaga varustamine lihtsam ja hõlpsam. Relvi ja laskemoona jätkus endise armee tagavaradest. Ainult Maailmasõja ajal valmistatud vene suurtükiväe laskemoon ei olnud mitte esmajärgu väärtusega: vähemalt 25 prots. meie positsioonide pihta lastud mürske ei lõhkenud.

Punaväes tundus puudust jalatsitest ja soojadest riietest. Varustus vormi mõttes oli ühtlane: vene sinel papahaga, kuid ilma väliste tunnusteta õlakute ja mütsimärgi näol. Toit punaväeosades oli vilets: eriti terav oli liha ja osalt ka leiva puudus.

Puudulik varustus, vilets toit mõjusid allakiskuvalt meeste meeoleule. Peale selle oli mees-

kond Maailmasõjast väsinud, revolutsioon oli distsipliini tunduvalt nõrgestanud. Laialistes hulkades puudus arusaamine Eesti vastu alatud sõja tarvidusest. Sõja jätkamise mõttetust meie vastu püüdsid selgitada meie proklamatsioonid, allakriipsutades, 1) et kommunistid pole seni veel suutnud täita oma lubadusi, anda rahvale rahu, leiba, maad ja 2) et vene rahvast käsutavad juudisoost komissarid.

Kõik eelnimetatud asjaolud põhjustasid punaväeosades käsu mittetäitmist, avalikke vastuhakkamisi väeosades, mida tuli mahasuruda väevõimuga. Samad asjaolud olid põhjuseks ülejooksule meie poole. Hoolimata tarvitusele võetud karmidest abinõudest, kordusid ülejooksud nii sõdurite kui ka juhtide, endiste ohvitseride keskest. Viimaseid tõukas ülejooksule rahulolematu kommunistliku riigikorra, mis oli astunud halastamata võitlusse kontrrevolutsiooni taotleva ohvitseride ja muu intelligentsiga. Kõigele sellele vaatamata punaväes püüti raudse käega sisendada distsipliini.

4. 1. diviisi tegevus Narva kaitse linnast kaugemale viimiseks.

Eelpoolkirjeldatud olukorras jätkus Narva linna ja kogu 1. diviisi rinde kaitsmine 1919. a. veebruaris. 8. veebruaril saabus 1. div. juhatusele ülemjuhataja direktiiv, millega Narva linna edukaks kaitseks kästi Jamburgi sihis eelvägedega edasi tungida ja purustada Jamburgi sillad. Selle teostamiseks oli vaja vallutada Narvast 21 km kaugusel olev Jamburgi linn. Kaaludes selle operatsiooni võimalusi, diviisi juhatuse leidis, et operatsiooni läbiviimise eel on vaja tagada seda tiivadelt, milleks vaja vallutada ja oma käes hoida Narva jõe ja Oudova—Narva raudtee vahel Temnitsast põhjapool olevad asulad ja elamud, Nisõ ja Ust-Tsernovõ külad ning Izvosj, Keikino, Fedorovka, Orlõ külad Luuga jõel.

Nende ülesannete täitmiseks diviisi juhatuse otsustas ette võtta retked Polja vallutamiseks 1. ratsapolgu ja Nisõ vallutamiseks 5. jal. polgu osadega ja pealetungi 1. jal. polgult Luuga äärsete külade vallutamiseks, seades tegevuse ligemaks ülesandeks 1. jal. polgule Fedorovka ja Orlõi külad.

Esimesed kaks retke võeti ette 9/10. veebr. Retkest Polja vallutamiseks võtsid osa 1. rp. kolm eskadroni ja vene partis. meeskond 1. ratsapolgu ülema juhatusel. Retke Nisõle teostati II/5. polgu poolt ühe kerge suurtüki toetusel. Mõlematel retkedel oli vaid osaline edu. Tungiti küll vastase asetusse, võeti ka vange ja sõjasaaki, kuid oldi varsti sunnitud kiires korras taanduma, kuna vastasele ilmus abiks soomusrong, kes oma ülekaaluka tulejõuga sundis retke toimetajaid taanduma. 1. rp. ebaõnnestus raudtee lõhkumine soomusrongi eest. II/5. kaasas olev suurtükk ööpimeduses ei saanud oodatud abi anda. Tagajärgi ei annud ka 1. jal. polgu kolme roodu poolt 1. kerge patarei rühma toetusel 11. veebr. ette võetud pealetung Fedorovka ja Orlõi külade vallutamiseks. Kokku võttes 1919. a. veebruari keskel püsis olukord, nagu see oli välja kujunenud jaanuari lõpul ja veebruari alul. Vastane 14. 2. vallutas vaid Ilkino küla, millega meie rinne siin lühenes.

(Järgneb.)

Taktika alalt.**Taktikaline ülesanne nr. 3 väiksemaile osadele.****Saatesuurtükk Kareda üksikpataljoni eelsalka toetamas.*)**

11. sept. kell 1720, kui Kareda üksikpataljoni eelsalga südamik (3. komp. II ja III rühm ja II rk rühm) oli möödumas Raudsepa talust, pataljoni kolonni peajõudude alge möödus Teigaste ja Matpera vahel oleva silla. Samal ajal jõudis sinna Ümera eskadroni ülem kapten Raudna ning teatas pataljoniülemale, et ümerlased olid sunnitud taanduma mustade ülekaalus olevate jõudude survele. Viljandi—Loodi maantee rajoonis on mustadel umbes üks kompani jalaväge ühes soomusmasinatega.

Seepeale Kareda pataljoniülem käskis tema käsutuses olevast Alevi patareist (4—76 v. kahurit) kohe välja saata eelsalga käsutusse ühe saatekahuri.

Patariülem kapten Vaher andis tema juures olevale n.-ltn. Salmile järgmise kätse:

Leitnant Salm! Olukorrast olete informeeritud samuti kui mina. Meie pataljoni eelsalk — 3. kompani kapten Rammil juhatusel liigub meie ees Viljandi—Loodi maanteed mööda umbes 1,5—2 km kaugusel. Eelsalga juures on eelluureks meie vaatleja n.a.o. Pikkur ja ream. Vari. Patul käskis eelsalka kõvendada ühe saatekahuriga. Saatekahuri juhiks määran Teid; saatekahuriks läheb 4. suurtükk. Peale selle an-

nan Teie käsutusse eelluure mehed ja 3. sidetöökonna vankri (töökonnavanem, 2 telefonisti, 3 aparaati ja 3 km kaablit). Sõitke kohe ette ühes kahuriga ja sidemeeskonnaga ning astuge kompül 3. kapten Rammul käsutusse.

Kell 1815, kui n.-ltn. Salm ühes saatekahuriga jõudis Kondi talu juurde, siis ta nägi oma ees umbes 200—300 m kaugusel liikumas Loodi kõrtsi poole 3. kompani osi. Loodi kõrtsi poolt metsast oli kuulda ägedat kuulipilduja ja püssi laskmist. Sealsamas ta kohtas n.a.o. Pikkuri, kes nähes oma patarei kahurit, tõttas selle juurde. N.a.o. Pikkur kandis ette järgmist:

Härra leitnant! Mustad on võtnud oma alla Loodi kõrtsi ümbruse ja avaldavad seal visa vastupanu. Meie 3. kompani I rühm edasi ei pääse ning peatus umbes 200 m siinpool Loodi kõrtsi. Kompül kapten Ramm on siit umbes 600—700 m kaugusel maantee ääres. Kompani II rühm on peatunud meie ees umbes 200 m kaugusel, kuid III rühmal ja rk rühmal oli käsk kiiresti liikuda I rühma juurde.

Mis teeb nüüd saatekahuri juht? Millised on tema otsus ja korraldused?

*

Suurtükiväelased, Teil seisab ees lahendus. Parimale lahendajale, kes saadab selle ära „Sõduri“ toimetusse hiljemalt 20. 12. 33, on määratud „Sõduri“ poolt „Suurtükiväe eeskiri V osa“.

Toim.

*) Vt. „Sõdur“ nr.nr. 29/30, 35/36, 37/38 ja 43 s. a.

Kaitseväe elu.**IV suurtükiväegrupi 15. aastapäeva puhul.**

27. 11. 1918. — 27. 11. 1933. a.

Tegevus sõjaajal.

27. 11. 33. pühitses 4. suurtükiväegrupp oma 15. aastapäeva.

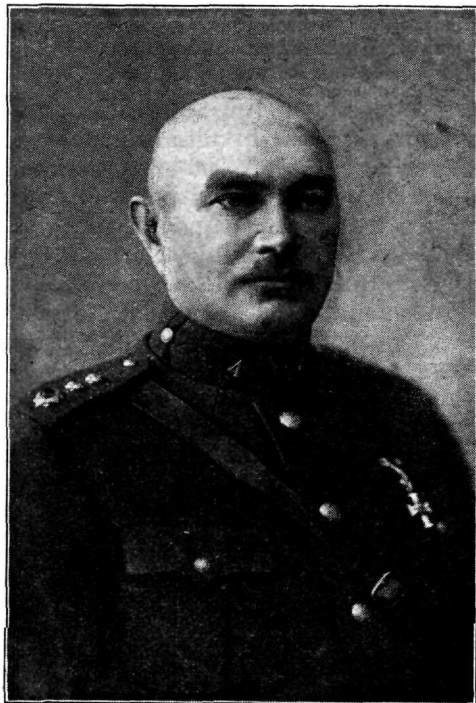
4. suurtükiväegrupp on võrsunud sõja aegsest I. kindluse raske suurtükiväe divisjonist. I. kindluse raske suurtükiväe divisjoni vormeerimine algas lühikest aega enne saksa okupatsioonivägede lahkumist. Sakslaste äärmine vastutulematus ja osalt kartus, et võiksime relvi nende vastu kasutada, takistas suurel määral vormeerimistööid. Lahkudes olid okupatsiooniväed Naissaare, Aegna ja Viimsi suurtükid lahingkölbmatuks teinud. Lukud, kvadrandid, nurgamõõtjad ja kõik lahtised osad olid merde visatud või

maasse kaevatud. Lukke ja muid osi tuli merest välja püüda ja maa seest välja kaevata. Saksa sõdurid olid müünud kohalikkudele elanikkudele kallimaid metalloosi, tulejuhtimise abinõusid, binokleid jne. Sidevarustus oli suuremalt osalt ära veetud.

Meie olime sunnitud kasutama vanaaegseid raskeid kindluse suurtükke, sest moodsaate väljasuurtükkide saamist niipea ette näha ei olnud. Sarnastes oludes toimus divisjoni vormeerimine; ometigi ei heidetud meelt ja divisjonis valitses tugev mehine vaim. Juhtiva koosseisu leidlikkuse, oskuse ja meeskonna heal tahtel ja püsivusel sai materjalosa korda seatud abinõudest tüh-

jaksveetud töökodades, kogudes abinõusid siit ja sealt.

Peastaabi ülema päevakäsuga 10. 12. 18. määrati staabikapten Eduard Aindt kindluse raske suurtükiväe divisjoni ülemaks 21.11.18. arvates, päevast millal staabikapten Aindt teenistusse ilmus.

Kolonelleitnant K. Tulff,

4. suurtükiväegrupi ülem.

Esialgul oli võimalik ainult neli patareid vormeerida korrasolevate suurtükide vähesuse tõttu, kuna hiljem kujunes divisjon 7-me patareiliseks, millises koosseisus püsis Vabadussõja lõpuni, kus divisjoni koosseisu kuulusid kindluse patareid nr. nr. 1, 2, 3, 4, 11, 12 ja 14.

Divisjonis määrati patareiuülemaid ametikohtadele järgmiselt:

Lipnik J. Sild (alates 01.06.19. lipnik Hellat) — 1. patareiuülemaks;

leitn. Paulson (alates 01.07.19. ltn. Arro) — 2. patareiuülemaks;

alamleitnant P. Kuusik — 3. patareiuülemaks;

lipnik P. Borkmann (alates 01.07.19. al.ltn. Polonsky) — 4. patareiuülemaks;

leitnant Norman alates 18.09.19. — 11. patareiuülemaks;

alamleitnant Remmel alates 18.09.19. — 12. patareiuülemaks;

alamleitnant Malahov alates 01.11.19. — 14. patareiuülemaks.

Kuni 10.12.18. patareiuülemad vormeerisid iseseisvalt omi üksusi, kusjuures vormeerimine toimus: 1. ja 3. patarei — Naissaarel, 2. patarei — Aegnas ja 4. patarei — Viimsis. Patareid nr. nr. 11., 12. ja 14. vormeeriti hiljem Tallinna tagavara patareis.

27.11.18. võeti saksa võimudelt üle 2 väljasuurtükki, mis osutuvad esimesteks relvadeks kindluse divisjonile. Sellesündmuse järele otsustas divisjon oma aastapäeva pühitseda ja hiljem kindluse Sõjanõukogu sama päevaks 4. suurtükiväegrupi aastapäevaks.

26.12.18. Aegna ja Naissaare patareid olid esmakordselt tulevahetuses enamlaste laevadega.

27.12.18. algas lipnik P. Borkmann (praegu kolonel — 2. diviisi suurtükiväe ülem) 42" iseseisva rühma vormeerimist, saades suurtükke Naissaarest.

15.01.19. sõitis lipnik P. Borkmann iseseisva rühmaga üleleitn. Sternbecki käsutusse ja võttis osa Tartu kaitsmisest Reola lahingutes.

16.05.19. läksid 1. ja 2. kindluse patarei juba täiesti vormeeritult terves koosseisus Merekindluse ülema alluvusse, kuna 3. ja 4. patarei jäävad divisjoni koosseisu. Äraläinud patareide asemele vormeeriti järkjärgult uued — 1. ja 2. patarei.

Divisjoni patareid, olles lahus vormeeritud, tegutsesid Vabadussõja vältel samuti lahus üksikute patareidena, aidates tunduvalt kõvendada meie vormeerimisel olevat väljasuurtükiväge ja täites suurte jõupingutustega ülesandeid, millised vaid jõudumööda väljasuurtükiväele.

Kindluse patareid, olles varustatud 120-puudaliste ja 42" vene kindluse suurtükidega, ja vähese arvu hobustega, sattusid korduvalt ümberpiiramise ja vangilangemise ohtu, millest pääsesid juhtide ja meeskonna kangelasmeele ja külmaverelsuse tõttu.

Sõjategevuse vältel asusid patareid positsioonidel: Irboska — Dubnik — M. Miltsi — Senno — Borok — Raigla mõis — Meeksi ja Pihuste rajoonides, edukalt täites antud ülesandeid, kusjuures patarei nr. 2 võttis osa Pihkva operatsioonist ja taandumisest. Märkida esinesid patareidele nii vaenlase ründavad ahelikud, kuulipildujad, patareid kui ka külad.

Sageli teotsesid patareid täiesti jalaväe kaitseta, eriti Mehikoorma—Räpina vahelises rajoonis, toimetades ise vaenlase luure ja väe seisukohalt ja rünnakute likvideerimist, olles alalises mures suurtükide saatuse pärast, sest äärmiselt piiratud liikumisvõime ei

lubanud kiiret positsioonide vahetust. Piiratud liikumisvõime oli tingitud sellest, et osa patareisid lasi platvormidelt ja puudus alalisne hobuste koosseis, kusjuures hobustega täiendamine kandis juhuslikku ilmet.

Divisjoni ajalugu on praegu koostamisel rööbiti 2. div. suurtükiväe ajalooga selleks määratud komisjoni poolt ja ühtlasi on divisjoni arhiivi andmed kontrollimisel, seejärel võivad käesolevas artiklis üksikud ebatäpsused ette tulla. Lubatagu siiski gruppi 15. aastapäeva puhul mõningaid episoode divisjoni vabadussõjaajast tegevusest kirjeldada, milledest iseloomustavamad alljärgnevad:

Kindl. patarei nr. 2 ülem ilmus 05.08.19. Tšerskaja jaamas 5. polgu ülemale, kellelt sai ülesande, mille täitmiseks asetati patarei positsioonile Tšerskaja rajooni. II diviisi ülema käsul asetati 13.08.19. üks rühm positsioonile Polkovoi (Pihkva juures) jaama rajooni, kuna teine rühm jäi Tšerskajast lõunapoolsesse rajooni.

19.08.19. korraldasid meie väeosad end taandumiseks. Patarei sai käsu 5. polgu ülemalt taandumiseks valmis olla, kuid sellele järgnes sama ülemalt vastupidine korraldus laskevalmis olekuks. Sarnaseid vastukäivaid korraldusi sai patarei korduvalt lühikese aja kestel. Kohe pärast seda katkes side 5. polguga ja patarei ülem läks Ostrovi polgu juurde olukorda selgitama. Ostrovi polgul

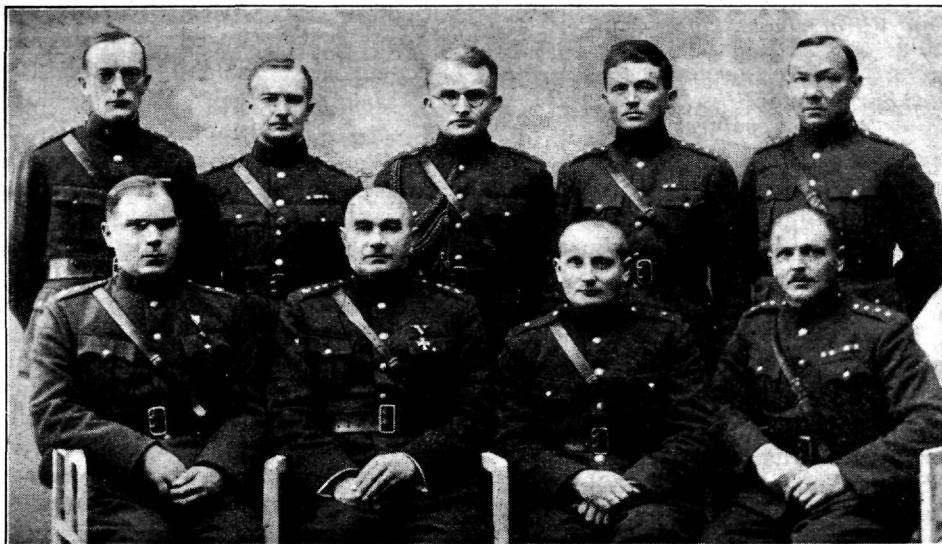
oli side samuti katkenud 5. polguga, kuid patarei ülem sai teada, et Ostrovi polk peab tunni aja jooksul oma positsioonilt lahkuma ja Tšerskaja jaama koonduma. Patarei suur-

Kapten E. Aindt,

1. kindluse raske suurtükiväe divisjoni ülem.

tükid olid positsioonile veetud, naabruses asetseva väljapatarei hobustega, sest puudus oma alaline hobuste koosseis. Patarei ülem saatis mehed välja küüthobuseid otsima suur-

4. suurtükiväegrupi juhtiv koosseis.

Istuvad paremalt: kapt. Aleksander Sobolev, patarei nr. 3. ülem. — kv. ametn. Andres Lõkene, majandusülema k. t. — kolonelleitn. Karl Tulff, grupiülem. — major Aleksander Derrik, patarei nr. 6. ülem. Seisavad paremalt: kapt. Karl Kukkk, patarei nr. 2. ülem — kapten Peeter Napritson, patarei nr. 5. ülema aj. k. t. — leitnant Voldemar Jensen, adjutant. — kapt. Siegfried Resskoff, patarei nr. 4. ülem — leitn. Julius Kesse, patarei nr. 1. ülema aj. k. t.

tükkide äraveoks. Mehed tulid tagasi ainult nelja hobusega, sest jalavägi oli hobused juba ära võtnud. Nende väheste hobustega oli võimatu rühma positsioonilt ära viia, seepärast patarei ülem otsustas tulistada viimase võimaluseni ja organiseeris suurt. nurgamõõtjate, kvadrantide ja muu varanduse äravedu jaama. Rühm tulistas lähenevat vaenlast vahetpidamata ja viimasel silmapilgul sai rühma 2 suurtükki patarei ülema korraldusel puruks lastud, et vaenlaselt võtta võimalus neid meie vastu kasutada. Suurt. lukud saadeti Tšerskaja jaama. 25.08.19. asus patarei

4. suurtükiväeväegrupi üleajateen. veltveebliid.

Istuvad paremalt: veltv. Sergei Uibopuu, patarei nr. 1. — veltv. Johan Viira, staabi k-do. — veltv. Arno Turmann, patarei nr. 4. — Seisavad paremalt: veltv. Al-der Sundja, patarei nr. 5. — veltv. Johannes Illak, patarei nr. 3. — veltv. Jaan Särg, patarei nr. 6. — veltv. August Jans, patarei nr. 2.

ülejäanud rühm positsioonil Boroki rajoonis, saades vastutavaks lõiguks Vidovitši—Mšugi. 30.08.19. sai patarei kaks uut suurtükki purukslastute asemele.

Kindluse patarei nr. 4 asus alates 25.08.19. positsioonil Senno küla rajoonis. 31.08.19. varahommikul algas vaenlane Šahintsi küla poolt ootamatult kallaletungi rohkearvuliste kuulipildujate toetusel. Patarei ees olev 7. polgu 7. rood taandus kiiresti Vana-Irboska poole. Side jalaväega katkes. Olukorra selgitamiseks toimetasi patarei maakuulajad vaenlase luuret, täites jalväe piilkondade ülesandeid. Patarei avas tule vaenlase ahelikudele Volkovo ja Zujevo külade suunas. Tulistamise ajal sattus patarei vaatluspunkt vaenlase kuulipilduja ja püssitule alla. Samal ajal jõudis varust kohale 6. polgu 5. rood ja asus patarei taha mäe harjale kaevikutesse, kus kujunes kal-

laletungi lähtealus. Vaenlane vallutas vahepeal patarei vaatluspunkti, mille pihata nüüd patarei tule avas. Patarei tulistas otsese sihtimisega vaevalt 1 km kauguselt vaenlast, sünnitades tema ridades kaotusi ja paanikat. Peale lühiaegset lahingut, algas vaenlane taandumist Šahintsi küla suunas. Meie jalavägi asus endistele seisukohtadele, kuna patarei maakuulajad jälitades vaenlast, tõid kaasa vange ja täpseid teateid vaenlase taandumiskorrast ja suunast.

Kindluse patarei nr. 11 asus alates 26.09.19. positsioonil: I rühm Raigla mõisa juures ja II rühm — Vadimäe rajoonis, kus omal jõul energiliselt asuti kaevikute, ühenduskäikude, varjendite ja laskemoona peidikute ehitusele, milliseid töid lõpetati lühikese ajaga. Patareis alal ainult 2 ohvitseri. Patarei kuulus Peipsi gruppi ja töötas koos 1. ratsapolguga. Positsioonidel oli patarei kaitseks ainult ratsaväe patrull, kes liikus järve kallastepidi. Patarei oli sunnitud ise pidevat ja hoolsat vaenlase luuret toimetama.

08/09. 11. 19. öösel oli patarei ülem järjekorralisel luurel ühes 20-mehelise salgaga. Käidi läbi Chovani, Mteši, Kurokša ja Osotno külad. Vaenlase väiksemad salgad taandusid meie survele. Umbes 400 m lõuna pool Zazõbenje küla ilmusa aga umbes 100-meheline vaenlase salk ühes kuulipildujaga meie vastu. Lühikese, kuid ägeda tulevahetuse järele, oli patarei luursalk sunnitud taanduma ülevõimu ees. Siiski õnnestus luursalgal päästa vene preestri ühes tütreaga, keda enamlased olid arreterinud ja määranud mahalaskmisele. Vaenlase jõuk enam edasi ei tunginud, kuid samal päeval peale meie õnnestunud luurkäiku, mustendas lumine Peipsi kallas Kurokša küla alla kogunud vaenlasest. Patarei avas ägeda tule ja oma tabavate mürskudega sundis vaenlase taanduma.

19.12.19. hommikul oli vaenlane jälle üle järve tulnud ja tungis Raigla mõisa peale, kus patarei rühm positsioonil asus. Oli pime ja sadas paksu lund, mille tõttu patarei vahikond vaenlast aegsalt ei märganud. Õnneks olid aga Võõbsu laadale sõitjad talumehed vaenlast märganud; ühed arreteriti enamlaste poolt, kuid kaks hobustega talumeest pääse-

sid ja kihutades töid teateid, kõigist Raigla mõisas asetsevale rühmale. Teate saamisel viin- gused juba vaenlase kuulid. Raigla mõis oli sissepiiratud ja vaenlane asus umbes 100 m kaugusel, varjates end kaerarõukudega kaetud põllul. Et patarei liiga läheda maa ja pi- meduse tõttu tulistada ei saanud, asusid suur- tükimehed kohe püssidega välja ja algas kibe lahing. Kahetunnilise võitluse järele taandus vaenlane, meie kätte vange jättes. Nüüd ava- nes võimalus ka suurtükide tegevusse pane- miseks, mis tekitas vaenlase ridades suurt segadust. Vangide ülekuulamisel saadud andmeil tunginud Raigla suunas 3 roodu peale. Lumesadu jäi hõredamaks ja järvel oli näha kaks taanduvat salka 250—300 meest. Arvatavasti oli vaenlane kavatsenud teise salgaga Vadimäe rühma peale minna, kuid Raigla salga ebaõnnestumise tõttu, loobus ettevõttest. Vaenlane jäi peatuma Sallo saa- rele, kuhu neile järgnesid patarei maakuula- jad suurtükiväe toetusel, vaenlast saarelt välja lüües. Oli näha, et viimane taandudes vedas kelkudel haavatuid kaasa. Sel päeval lasi patarei välja 235 pommi, 3 šrapnelli ja 5700 püssipadr. Saagiks saadi vange ja püsse.

Divisjoni sõjategevus lõppes vaherahu algusega. Sellele järgnes järkjärguline demo- bilisatsioon.

Divisjoni ülema kapten E. Aindt'i teeneid kinnitati Vabaduseristi annetamisega.

Tasuta maad on saanud umbes 60 kaitse- väelast.

Tegevus rahuajal.

1. kindluse suurtükiväe divisjon asus Tartu, kus 1920. a. ümbernimetati „Kindluse suurtükiväe II grupiks“. 05.03.24. a. vaba- riigi valitsuse otsusega maksma pandud uute koosseisudega likvideeriti kindluse II grupp, eraldades enamiku isiklikust koosseisust ja varandusest uuesti vormeeritavale 2. diviisi suurtükiväe II grupile, mille koosseisu moo- dustasid väljapatareid nr. nr. 4., 5., 6. ja 7.

2. diivisi suurtükiväe II grupi ülemaks määrati kapten Karl T u l f f (praegu kolonel- leitnant — 4. suurtükiväegrupi ülem).

Grupi juhtiva koosseisu kogemusrikkal ja energilisel juhtimisel eesotsas kolonelleit- nant T u l f f'iga, algas intensiivne töö grupi väljaõppe alal, mille tulemused ilmnesisid peagi võitude näol nii laske- kui ka muudel aladel.

1924. a. Jägala laagris üleriiklikel numbrite võistluslaskmistel võitis patarei nr. 4 — 18 nl. (kapten Kuk) raadiusega 22 tolli. Suurtüki- ülemana teotses v.a.o. K. Tõra.

Samadel võistluslaskmistel võitis veel gru- pi patarei nr. 5 — 45" (kapten A. Sobolev) raadiusega 15 tolli. Suurtükiülemana — n.a.o. Viilup.

1925. a. raskete patareidevahelistel üleriik- likel võistluslaskmistel võitis grupi patarei nr. 6 leitnant R. Kruppi juhatusel, saavuta- des keskpunkti asetuse $T_k = 0$ ja $T_p = 0,6$, kusjuures üks mürsk oli otse märgis. Sel- lega omas patarei õiguse terves koosseisus kanda laskeakselbante.

1. kindluse raske suurtükiväe divisjoni staap Vabadussõja ajal.

Istuvad paremalt esimene — divisjoni ülem kpt. E. Aindt.

Samal aastal Vabariigi Valitsuse poolt vastu võetud koosseisude alusel nimetati 2. diviisi suurtükiväe II grupp — 4. suur- tükiväegrupiks.

1926. a. Jägala laagris sügisel toimetatud raskete patareidevahelistel üleriiklikel võist- luslaskmistel saavutas jällegi patarei nr. 6 kapten R. Kruppi juhatusel kukkumiste keskpunkti 3,7 m märgi ees ja 1,3 m vasa- kul, seega võites ja omades õiguse 1. järgu laskeakselbantide kandmiseks.

Sama patarei suurtükiülemana n.a.o. Haa- viku juhatusel võitis numbrite võistluslask- mistel raadiusega 14 tolli.

Numbrite võistluslaskmistel saavutas veel võidu grupi patarei nr. 7 (kapten A. Tenno) raadiusega 20 tolli. Suurtükiülema- na teotses v.a.o. Kallas. Samal aastal ärapee- tud 2. diviisi suurtükiväe osade telefonisti- de võistlustel tuli esikohale grupi patarei nr. 6 — töök. vanema kapral Roose juhti- misel.

1927. a. Jägala laagris sügisel ärapeetud üleriiklikel raske patareidevahelistel võist- luslaskmistel saavutas patarei nr. 6 kapten

R. Kruppi juhatusel kukkumiste keskpunkti 23 m märgi taga ja 1 m paremal, seega omades uue võidu ja õiguse „erilise liigi“ laskeakselbantide kandmiseks patareile terves koosseisus.

1928. a. üleriiklikel kergete patareidevahelistel võistluslaskmistel Jägala laagris võitis patarei nr. 4 — kapten K. Kukke juhtimisel. Märgiks olid jalaväegrupid — kokku 24 kilpi. Laskmine kestis 8,3 minutit. Laskmisel tabati 14 kilpi, millega patarei omas õiguse laskeakselbantide kandmiseks terves koosseisus.

Numbrite võistluslaskmistel 6" raskete haubitsatele võitis patarei nr. 7 (kapten A. Derrik) raadiusega 19,0 tolli. Suurtükiväe ülemana teotses v.a.o. Sundja.

Samal aastal 7. juulil korraldatud telefonistide võistlustel 2. diviisi suurtükiväe osadele — tulid kohtadele:

I kohale — 4. grupi patarei nr. 7 meeskond n.a.o. Solba juhtimisel.

II kohale — 4. grupi patarei nr. 4 meeskond n.o.a. Ibruse juhtimisel.

Alates 1925. a. on grupp edukalt esinenud üleriiklikel kaitsevää spordivõistlustel,

saavutades keskmiselt igal aastal 5 kohta esimeste kohtade hulgast.

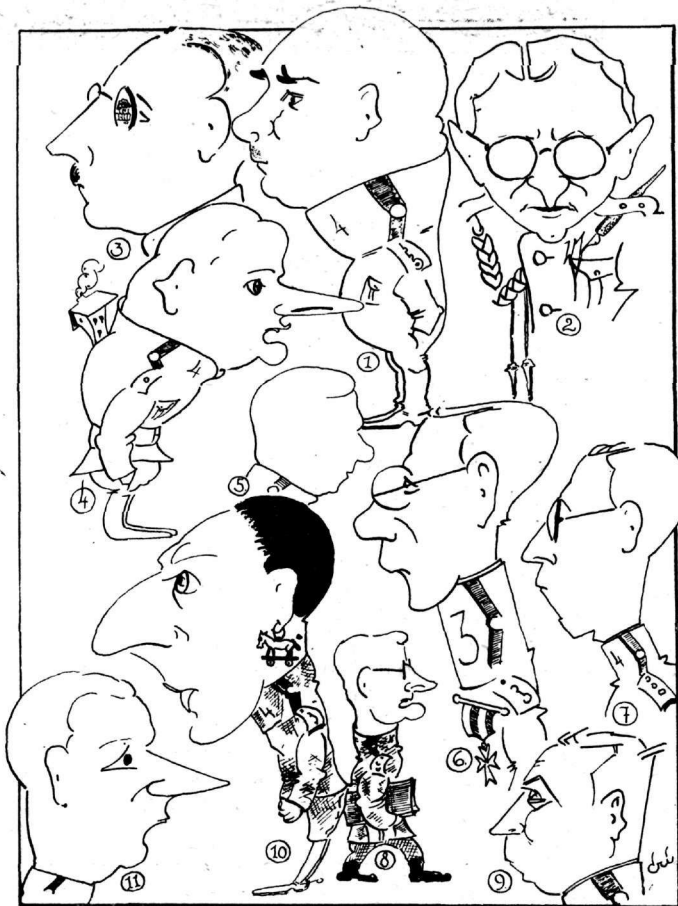
Ratsaasjanduse alal on tehtud produktiivset tööd alates 1925. a. Vaatamata sellele, et grupi hobuste arvuline koosseis ulatab vähe üle 50%, on grupist kuulunud üks ratsanik Eesti rahvusmeeskonda rahvuskarika võistluses 1932. ja 1933. aastal, nii Riias kui Tallinnas.

Käesoleval sügisel võitis grupp Tartu linna karika võistluses Ratsarügemendiga.

On jõutud veendumusele, et meie oludes häid hüppehobuseid võib väljatreneerida ka meie segatüübilisest hobumaterjalist, milline töö aga erilist arusaamist, püsivust ja armastust nõuab.

Ka käsirelvade käsitamise alal on saavutatud häid tulemusi, eriti laskmises püstolbrovningust. Kus alalise kaadri tasapind kujunenud kaunis kõrgeks. Sel alal on grupp korduvalt võistelnud ja Tartu garnisoni väeosadest end väarikalt maksma pannud.

Alates 01. 10. 28 a. on grupi peamiseks mureks ja ülesandeks olnud noorte ajakohane väljaõpe ja kasvatuse, vaatamata lühike-

1. Grupi šeff. Igasuguste olemiste peakorraldaja grupis, Grupi 10-aastast valitsemisjuubelit peab arvatavasti tuteval aastal.
2. Adjutant — oli juhtimise staažil 6 kuud Soomes, ning talve tulekuga tuleb vist jälle „Soome vaim“ peale ja hakkab regeid ehitama.
3. Grupi tseremoniimeister. Mazurka esitantsija Tartus.
4. Grupi majanduse juht Andres Löökene. Gireerib heameelega veksleid. Rahvaga saab hästi läbi, kuid kui kellelegi midagi tarvis on, siis tal pole aega.
5. Noh, no-noh... jah. Tiitlilt kapten-jur., missugune silt ka uksele, kuid puudub vastuvõtmise kellaaeg.
6. leitn. Julius Kesse. Grupi juurde läkitatud kotkaristi kavaleride esindajaks. Kirjutab ka muuseas ajalugu...
7. leitn. Paul Verk. Armastab protsessida, kuid millalgi ei võida, ehkki õigus.
8. leitn. Martinson. Tudeerib riigikulul Tartu ülikoolis gaasi (keemikuks).
9. leitn. Martin Soots. Grupi ratsasõiduinstruktorite peamees. Muidu vaikne, pole kuulda ega näha.
10. Hans-Erik-Richard-Ferdinand jne. jne., lühendatult „Hans“ mitte „Ants“. Väljapaistvam ratsanik grupis. Praegu staabi k-do tegelik juht, missugust ametit võtab päris südamest ja on sellepärast hommikust õhtuni k-dos ja omast armsast naisukesest ei tee väljagi.
11. Tagavaraladu ülem kapten E. Taul, oskab hästi rongidega manööverdada ja õigem vist olekski kui hakkaks jaamaülemaks. Oma võimeid sel alal näitas viimastel tagavaraväelaste kordamisõpuste ajal.

sele teenistusajale grupis. Maksimaalsete tulemuste saavutamiseks on kohandatud õppemeetodeid ja õppevahendeid. On püütud teha kõik selleks, et kasvatada mehiseid ja häid isamaakaitsjaid.

Alates 1930. a. on grupis uue tegurina juurde tulnud tagavaraväelaste kordamisõppused. Tagavaraväelaste vastuvõtmine, jaotamine ja õppused on läbi viidud kavakindlalt vähema arusaamatuseta ja eriti viimased, käesoleval aastal korraldatud, leidsid diviisi ülema täielikku tunnustust nii hea korra kui ka õppuste läbiviimise poolest.

Grupp oma juubeliaastapäeval tagasi vaadates tehtud tööle ja saavutatud tagajärgedele, võib rahuldustundega konstateerida, et tööd on tehtud palju, heameelega, edukalt

ja alati silmas pidades ülesseatud kõrgeid eesmärke.

Edaspidises töös on grupp tiivustatud teadmises, et meie kodumaa ja rahva huvid kõike seda nõuavad.

4. suurtükiväegrupis teenivad Vabaduseristi kavalerid.

1. Kolonelleitnant Karl Tulff.
2. Major Aleksander Derrik.
3. Veltveebel Arno Turman.
4. „ Johannes Neifeldt.
5. „ Sergei Uibopuu.

„Kapten Irve“ soomusronglaste pidulik koosviibimine.

Kapten Irve Soomusronglaste Selts korraldas laup., 2. dets. s. a. Tallinnas, Lai tn. 5 omavahelise piduliku koosviibimise oma rongi esimese lahingu 15. a. juubelpäeva puhul. Koosviibimisest osa võtma oli ilmunud s.-rongi veteraane kõikidest kodumaa nurkadest, s.-rong „Kapten Irve“ praegune kaader ja ajateenijate esindajad rongi igast allüksusest. Viimastele oli koosviibimisest osavõtt tasuta ja nende sõidukulud tasus selts. Ka võimaldati tasuta koosviibimisest osavõtt neile kaasvõitlejatele, kelledele tasu küsimus (2 kr. isikult) tekitas raskusi. Öhtu möödus peamiselt sõjasündmuste meeldetuletamises. Soomusrongide looja ning esimene kõrgem ülem kontradmiral Joh. Pitka tuletas meelde esimese soomusrongi vormeerimise raskusi meie rahva olemasolu kriitilisel ajajärgul, mil leidis alles vähe kangelaslikke mehi, kes vabatahtlikult olid nõus soomusrongiga sõitma liinile vaenlasele vastu. Ta kirjeldas ühtlasi meie esimese soomusrongi esimest lahingut, mis leidis aset Vaivara juures ja Auvere metsas täpselt 15 aastat tagasi.

1. soomusrongi rügemendi ülem kolonel K. Tallo annetas soomusrongi vabadussõjaaegsetele juhtidele soomusrongi rinnamärke, mis töötati välja soomusrongi 15. aastapäeva puhuks.

Koosviibimisel trio kandis esmakordselt ette selle päeva puhuks loodud helitöö „Mars Soomusrong Kapten Irv“.

Suure lugupidamisega tuletati meelde meie Ülemjuhatajat Vabadussõjas, kindral J. Laidoneri, kellele läkitati telegramm alljärgneva sisuga:

„Kapten Irve Soomusronglaste Selts oma rongi esimese lahingu 15. juubelpäeval tervitab Teid, härra kindral, kui oma vabadussõjaaegset kõrgemat juhti, kes viis meie sõjaväe võidule ja kindlustas riikliku iseseisvuse. Irvelased on ka tulevikus alati valmis Teie juhtimisel astuma välja meie kalli Isamaa kaitseks.“

Nii vanade kui noorte soomusronglaste ühine koosviibimine kandis harukordselt isamaalikkude ilmet ning jättis sügava mulje hinge. Paljud sõjaveteraanid kohtusid siin esmakordselt pärast Vabadussõda. Loomulik siis, et vanade lahingumälestuste esile manamises ja nüüdse elujärje kirjeldamises kadus aeg meeldivalt ning kiiresti.

— i.

Tagavaraväe ohvitserid!

Tellige ja lugege

„SÕDURIT“

Balti rügemendi mälestuspäev.

Viisteistkümmend aastat on möödunud seitsaadi, kui meie kodumaa saksasoost mehed kokku astusid, et maale sissetungiva hoolimatu vaenlase tagasitõrjumiseks omalt poolt jõudumööda kaasa aidata. Nagu algkavatsuse järgi pidi kogu Eestimaa sõjaline jõud koosnema vabatahtlikest, oli ka sakslaste koondumine mõeldud vabatahtliku organisatsiooni alusel. Nõupidamisel Eesti ajutise valitsuse ruumes 26. novembril 1918. aastal, millisest nõupidamisest võtsid osa pea- ja sõjaminister K. Päts ning saksa seltskondlike organisatsioonide esindajatena G. parun Stackelberg, Harry Koch ja Max Bock, jõuti ühemeelsele otsusele, et tuleksid ka kõik saksasoost mehed, kes on suutelised relvi kandma, üles kutsuda astuma sõjaväkke maa kaitseks. Sel viisil mobiliseeritud saksa vabatahtlikud võivad oma soovil koonduda oma kompanidesse oma enda ohvitseride juhatusel, ühise komando all Eesti rügementidega.

See nõupidamine sai aluseks meie maa sakslaste sõjaväelisele organiseerumisele, mis kujunes Eesti sõjaväe üksuseks Balti rüge-

mendi nime all ja mis täitis oma kohut kodumaa vabadusvõitluses oma jõu kohaselt. Balti rügemendi kuuskümmend üheksa langet ja teenistuses surnut on ajalooliselt ilusamaks tunnistuseks sellest ohvrast, mis meie saksasoost kaaskodanikud kodumaa vabastamiseks toonud. Erilise tähenduse saab see ohver, kui pidada silmas, millises olukorras pidid kohalikud sakslased, kelle hulgas oli suhteliselt palju mõisniku seisusest mehi, võitlema. Juba siis oli kaunis tõenäoline, et põhjalik maareform, mis puudutab ka endiste mõisnike õigusi, oli paratamatu. Kui need mehed aga siiski julgesti relvad kätte haarasid kodumaa kaitseks ja mitte paljude teiste eeskujul maalt ei lahkunud, siis on see vaid tunnistuseks, et nad suutsid õieti hinnata tol ajal kujunenud olukorda.

Kui nüüd endise Balti rügemendi mehed oma langenuid selle rügemendi 15-aastase asutamise puhul mälestavad, siis on ka Eesti kaaskodanikel küllalt põhjust tänuga meelde tuletada seda rasket, ohvririkast tööd, mis saksasoost vabadussõjaväelased kodumaa kaitseks teinud.

Sõjaväelise teateid välisriigest.

Kuidas Läti Vabariik hoolitseb oma nooremate juhtide eest.

Juba pikemat aega Lätis kaaluti küsimust, kuidas soodustada teenistusastmel edasijõudmist neil nooremail kaitseväelasil, kes võtnud osa Vabadussõjast. Sõjaministri kindral Balodise algatusel moodustati komisjon, kes vastava seaduseelnõu välja töötas, mis ka riigi 15. aastapäevaks vastu võeti.

Selle seaduse järgi üleajateenijaid-allohvitseri, kes võtnud osa Vabadussõjast ja astunud Läti sõjaväkke enne 1. veebruari 1920. a., võib ülendada ohvitseri-asetäitjateks, kui nad teeninud Läti armees allohvitserina mitte vähem kui 10 aastat, omavad kiiduväärt käitumise ja täidavad oma kohustusi eeskujulikult.

Samuti Vabadussõjast osa võtnud ja reamehena teenivaid üleajateenijaid-ametmehi, kes astunud Läti armeesse enne

1. veebruari 1920. a. võib ülendada ametmeesteks-kapraliteks, kui nad on teeninud Läti sõjaväes vähemalt 10 aastat, omavad kiiduväärt käitumise ja täidavad eeskujulikult oma teenistuskohustusi.

Ülemleitnante, kes võtnud osa Vabadussõjast ja astunud Läti armeesse enne 1. veebruari 1920. a., võib ülendada auastmes kaptenleitnantideks peale 4 aasta teenistust üleleitnandina, kui nad on teeninud Läti sõjaväes ohvitserina vähemalt 10 aastat ja viimasel aastal enne auastmes kõrgendamist on väga hästi või hästi atesteeritud. Ülendades kaptenleitnante kapteniteks, tuleb vanust kapteni auastmes arvata kaptenleitnandi vanusest.

Sama on maksev ka administratiiv-üleleitnantide resp. administratiiv-kaptenleitnantide kohta,

Edasi kästakse hoolitseda, et Vabadussõjast osavõtnud kaptenleitnantidel mingil viisil ei oleks takistatud kapteni aukraadi saavutamine. Näiteks, kui kaptenleitnantiks ülendatud ohvitser viiakse üle kapteni ametikohale, võib teda kohe kapteniks ülendada.

On ka nähtud ette, et osa kaptenleitnante peale 1. jaanuari 1934. a. määratakse kompaniülemaabi kohtadele ja hakavad saama ühe astme võrra kõrgemat palka kui rühmaülemad.

Esimesi auastmes ülendamisi uue seaduse järgi võeti ette juba riigi 15. aastapäevaks, s. o. 18. novembriks 1933. a.,

kusjuures eriti tähelepanuvääriv oli massiline allohvitseride ülendamine ohvitseri-asetäitjateks. Armeekomanderi käsukirjaga 17. novembrist s. a. ülendati ohvitseri-asetäitjateks 164 üleajateenijat-allohvitseri, kes on Vabadussõjast osa võtnud.

Kuna auastmes ülendamisest sõltub ühtlasi palgakõrgus, siis meie liiduriigi hoolitsemine oma Vabadussõjast osavõtnud nooremate juhtide eest omab eriti suure tähtsuse. Ja nagu Läti kõrgemate kaitsevõimlaste ühisel nõupidamisel tähendati, olevat see üldse maksimum, mida riik oma vabastajaile praegusel kitsal ajal võivat anda.

E. T.

Hiigla kaitseehitused Prantsuse idapiiril.

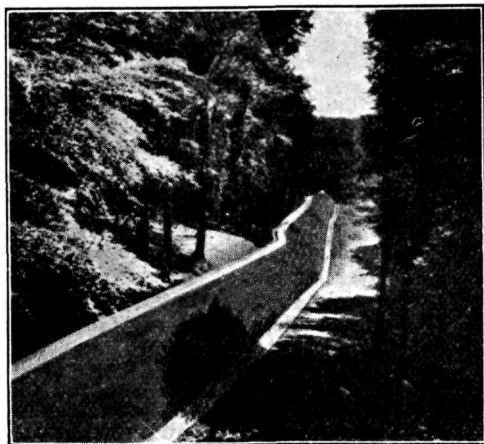
Pilte „Maginot liinilt“.

Väga suurt huvi äratab kõikjal asjaolu, et Prantsusmaa on asunud kõvendama oma kindlustusi idapiiril vastu Saksamaad.

„Maginot liini“ plaanid esitati 1925. aastal, kui oli otsustatud muuta võimalikult kiires korras läbipääsmatuks umbes 200 km laiune maa-riiba Vogeesidest loodepool, milline ei ole kaitsitud loomulikkude takistustega. Küsimuse uuri-

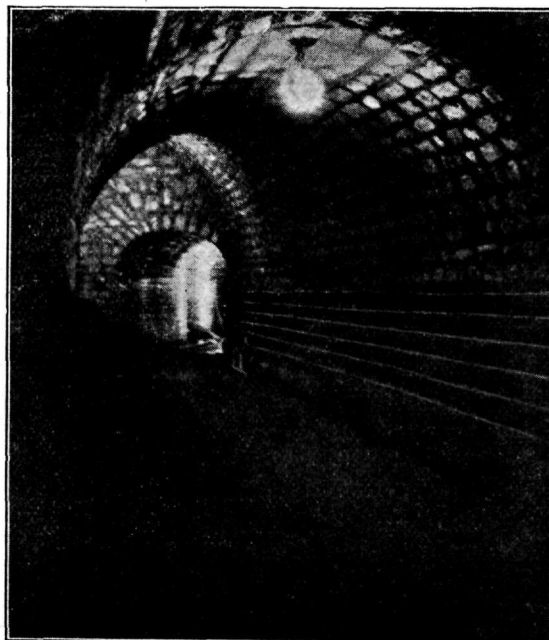
sõjaväetehnika võimaldab kiiret väeosade kohaletoomist mootorsõidukites ning äkilist raskete kahurite ja gaaside rünnakut, peaks uus kaitse-süsteem nende relvade vastu olema kindel.

Uue Prantsuse kaitse-süsteemi tähtsamad iseloomujooned on järgmised: teda moodustab betoonist ja terasest kasemattide ja soomustornide rida, millised on võimalised üks-teist toetama flankeeriva tulega ning on omavahel ühendatud pommitamise vastu kaitsitud maaaluste galeriidega. Isegi kõik säärased punktid, millised harilikult on kaitsmata õhu- ja teiste rünnakute

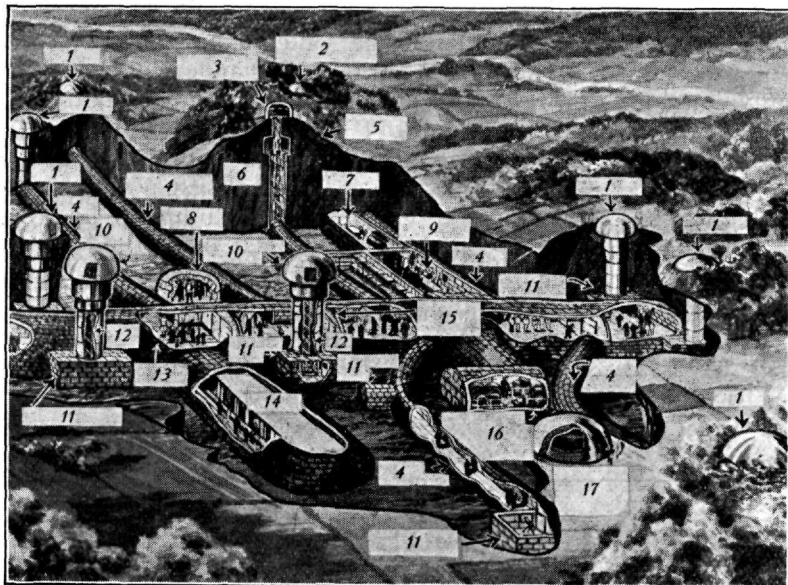

Tankitõrje tõke.

miseks moodustati komisjon esiti marssal Joffre'i, hiljem kindral Guillaumat eesistumisel. Komisjon leidis, et Briey tööstusrajoon, millise toodang on äärmiselt suure tähtsusega riigikaitsele, on kergesti vallutatav Lauterburgi ja Longuyoni vahelt pealetungiva vaenlase poolt ning, et siin ühinevad kaks loomulikku pääsu Saksamaalt — üks kirdest, teine kagust. Säärased strateegilised kaalutlused määrasid kindlustatava maaala; viimase sõja kogemused olid otsustavad kindlustuste tüübi kindlaksmääramisel. Kuigi moodne

Maa-alune galerii.

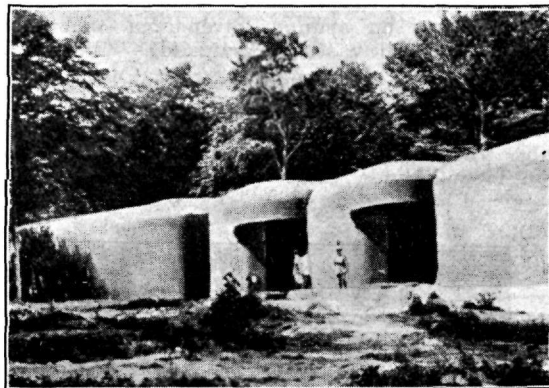

1) Kasematt; 2) puudega maskeeritud kasematt; 3) vaatluspunkt; 4) galerii; 5) kunstlik küngas; 6) kõva maapind; 7) köök; 8) kontrollruum; 9) eluruum; 10) maapinnal asetsev kasematt; 11) relvastatud post; 12) lift; 13) peagalerii; 14) moonaladu; 15) soomusterasest ukseid; 16) elektri jõujaam; 17) iga kasematt on ehitatud terasest ja kõvendatud betoonist.

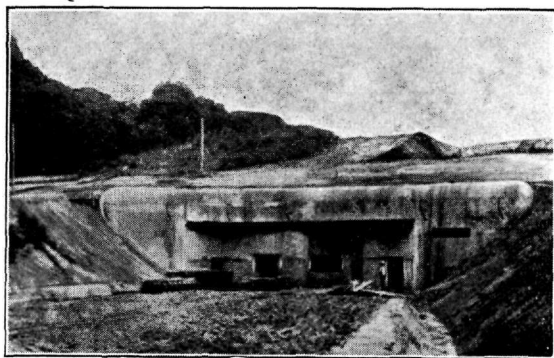
vastu, on siin peidetud maa alla; siia kuuluvad näit. meeskondade eluruumid, laod, jõujaamad ja kontrollpostid. On võetud tarvitusele kõik abinõud selleks, et võimaldada kiiret väeosade koondamist ja terve piiri sulgemist mõne tunni jooksul pärast häiresignaali.

Positsioonid on valitud hoolikalt ja kindlustatud kaitseks sääraselt, et praeguste kallaletungiviiside juures vaenlasel tuleks süsteemi läbimurdmisel ületada hiigla raskusi.

Nagu öeldud, on kõik tähtsamad punktid peidetud maa alla. Maaalused galeriid moodustavad täielise labürindi; siin ja seal on ehitatud soomusüksed ja sisemised tulistamisruumid, nii et ühe ford'i vallutamise korral avaneb võimalus

Sissekäik varjendisse.

Maskeeritud kahekordne kasematt.

korraldada kaitset üksikutes vallutamata osades. Fortide läheduses asetsevad kasarmud regulaararmee ohvitseridele ja meeskondadele, kes häire korral asuvad fortide kaitsele. Naabruskonna külade elanikkudest moodustatakse reservid, kes koos tegevteenistuses olijatega peavad ühiseid õppusi koostöö kindlustamiseks sõjakorral.

3½ aasta järgi on selle hiigla kindlustuste süsteemi töödega jõutud peaaegu lõpule. Tehtud kulutusi hinnatakse umbkaudu 30.000.000 inglismaelale. (üle poole miljardi krooni!).

Augusti lõpus külastas kindlustusi Prantsuse valitsuse tolaeagne peaminister Daladier, kelle tehtud töödest jäid väga head muljed. LEX

„Sõdur“ tuletab meelde

oma lg. lugejaskonnale, et 01.01.34 tuleb uuendada „Sõduri“ tellimist järgmise aasta peale. Aasta tellijaile antakse ligi umbes 300-leheküljeline „Juhi käsiraamat“. Pool- ja veerandaasta tellijaile on „Sõduri“ tellimise hind vähe tõstetud.

„SÕDURI“ TOIMETUS.

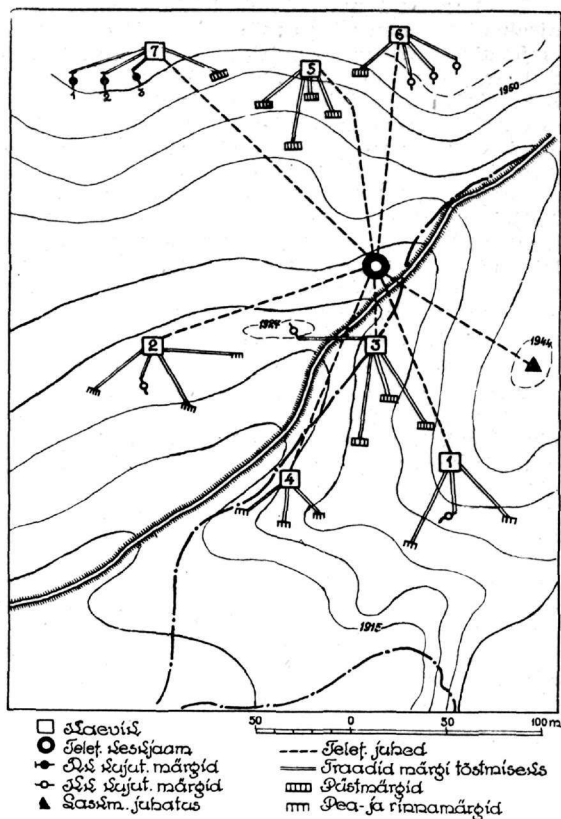
Üksuste lahinglaskmistest Itaalia sõjaväes.

Itaalia sõjaväes pööratakse jalaväe laskeasjanduse arendamisele tõsist tähelepanu ja mitte ilma tagajärgedeta, nagu seda võib otsustada kirjanduses leiduvate andmete järgi mitmesuguste laskevõistluste, vaatuste jne. tagajärgede üle. Sõjaajakirjanduses laskeasjandusega seoses olevad küsimused on sageli olnud käsitlemisaineks, iseäranis just need, mis puutuvad üksuste lahinglaskmistesse ehk n. n. taktikalistesse laskmistesse („tiro tattico”). Sellised laskeharjutused esinevad jalaväe lahingulise ettevalmistamise kavas silmapaistva osana ja neid toimetatakse jagudega, rühmadega, kõvendatud kompanite ja pataljonidega selleks eriliselt sisseseatud laskeväljadel („poligono di campo d'arma”).

Lahinglaskmiste element esineb muuseas ka individuaalsete laskevõistluste kavas, väga oluliselt täiendades pilti itaalia sõjaväe laskeoskuse liku tasapinna kohta, mispärast on küllaltki huvitav tutvuneda selle väljaõppe alaga lähemalt, sealjuures veel silmas pidades, et rahvusvahelised laskespordi võistlused — millest kuuldavasti ka meie laskureid kavatseb osa võtta — 1935. a. toimuvad Itaalias. Sel puhul esitame siin lugejale ühe kõvendatud kompani lahinglaskharjutuse sel kujul, nagu need teostatakse itaalia sõjaväes.

1. **Lahinglaskmise eesmärk.** Sellesisulise lahinglaskmise ülesandeks on: a) võimaldada ühe rk rühmaga kõvendatud laskurikompanile konkreetsele lahinguolukorrale sarnanevates tingimustes teostada pealetungi ühes lahinglaskemoona kasutamise; b) anda kompani-ülemale praktikat mitmesuguste taktikaliste tehniliste probleemide lahendamiseks alatasa vahelduvas ning üllatusi pakkuvus lahinguolukorras; c) demonstreerida laskmist automaatrelvadest läbi vahede ja üle oma vägede peade, harjutades jalaväge niisuguste tulistamisviisidega ja teda veendes selle paratamatus tarviduses lahinguolukorras; d) harjutada koostöötama omavahel kompani koosseisu kuuluvaid jao- ja rühmaülemaid, täpselt täites kompaniülema käske ning korraldusi, kuid sealjuures näidates üles ka tarvilisel määral algatusvõimet.

2. **Laskeväljalt nõutavad omadused.** Laskeväljal peab: a) omama mitmekesise maastiku, mis lubaks otstarbekohaselt korraldada kaitset, kuid ühtlasi aga annaks ka soodustusi kallale tungi läbiviimiseks ning edu arendamiseks antud konkreetse taktikalise ülesande piirides; b) võimaldama paigutada märgid nii, nagu grupeeritud üksikud sõdurid või osad maastiku tegelik olukorras, tuleplaani ja manööverdamistarviduse kohaselt; c) lubama laskmise juhatajale manööverdada märkidega, tõstes ja langetades neid oma soovi kohaselt, sellejärele kuidas see osutub tarvilikuks ülesande ja olukorra kohaselt; d) võimaldama asetada märkide juures asuvatesse varjenditesse kuulipildujaid, mille ülesandeks on markeerida kaitsja automaatrelvadete tuld, seega luues pealetungijale tõetuima pildi lahingust; e) olema sisseeadelt seevõrra lihtis, et pataljon võiks teda kasutada oma jõududega ilma eriteadlaste abita.

3. **Laskevälja organiseerimine.** Laskeväljal (vt. skeem) on organiseeritud üks osa esijärgus teotseva kompani sektorist, kusjuures jõud on paigutatud järgmiselt: a) üks esijärgus asetsev rühm moodustab kolm vastupanupesat, neist kaks eespool (1, 2 ja 4) ja üks tagapool (3), mis on okupeeritud kolme jaoga; b) üks rühm varus (5 ja 6) olles paigutatud sügavusse vasturünnakute teostamiseks vastase sisseimbumise puhul; c) rk rühm, mis asetseb kompani positsiooni sügavuses (7).

4. **Kaitsejõudude ja abinõude markeerimine.** Kaitsejõud on tähistatud: vastupanupesades peaja rinnakujudega ja automaatrelvi kujutatavate märkidega; varurühmas (5 ja 6), mis peab teostama vasturünnakuid — püstkujudega.

5. **Märkide ehitus ja funktsioneerimine.** Laskureid, kk ja rk kujutatavad märgid on kinnitatud gruppidega 5—6 kaupa erilisel maa külge kinnitatud raamistikul; püstkujud on asetatud gruppidega 4—6 kaupa. Raamistik pannakse liikuma ja märgid tõusma ning langema märkide juures varjendites teotsevatelt sõduritelt raudtraatide või trosside abil.

6. **Tööd laskevälja organiseerimisel.** Laskeväljal on ehitatud: 7 varjendit märkide juures töötavate meeskondade ja vastavate telefoni kõnepunktide tarvis (v. skeem), 1 varjend laskmiste juhatusel tarvis, 1 varjend telefoni keskjaama tarvis, mis ühendab märkide grupe

laskmise juhatuses; kõik varjendid on ehitatud püssikuuli kindlatena lehtraua ja mullakottide kasutamiseks.

7. **Vahendid märkide funktsioneerima panemiseks.** Personaal: igas märkide juures asetsevas varjendis 1 pioner — märkide näitajana, 1 kuulipildur — automaatrelvade tule markeerijana ja 1 telefonist; 1 telefonist varjendis nr. 5, 2 telefonisti keskjaama varjendis, 1 telefonist ja 1 signalist juhatuses varjendis; kokku 26 meest. Materjal: 8 telefoniaparaati — kõnepunktides, 1 keskjaama telefon (kommutaator), 5 km telefonijuhesid, lehtrauda, palke, mullakotte, tagavaratraati. Laskemootor: pealetungijale — 2 pildet padroneid iga püssi kohta, 100 padrunit iga kk ja 200 padrunit iga rk kohta, 3 granaati iga trembloni kohta; kaitsjale — 250 padrunit iga automaatrelva tarvis.

8. **Side.** Side on korraldatud niiviisi, et ta võimaldab laskmise juhatusel side-keskjaama kaudu manööverdada märkidega oma äranägemise järgi, luues seega pealetungijale ikka uusi ja uusi olukordi, sedamööda kuidas areneb kallaletung (v. skeem).

9. **Taktikaline olukord lahinglaskmise teostamiseks.** Sinised: 1./I milline teotseb esimeses ešelonis ja on raamistatud: paremalt — 5./II ja vasakult 2./I asus X päeva koidikuks kallaletungi lähtealusele; tema eelosad on kontaktis vastasega, kuid — metslise ja põõsalse maastiku tõttu — ei ole võimalik täpsemalt kindlaks määrata tema osade asetust. Punased: arvult kindlaks määratud punaste jõud asusid X—1 päeva hommikul kaitsjale (v. skeem) ülesandega, hoida oma käes okupeeritud positsioone kuni abivägede pärale jõudmiseni.

10. **Lahinglaskmise teostamine 1./I poolt.** 1./I teotseb järgmiselt. a) K. 0700 komp. algab kallaletungi punaste positsioonile. Kohe selle peale laskmise juhatus laseb kaitsjat tulistada kallaletungijat mõne valanguga varjendist nr. 7, kus asetseb rk rühm. Nüüd kompül määrab kindlaks punktid, kust oli kuulda kaitsja rk töötamist. Pärast seda laskmise juhatus laseb tõsta varjend nr. 7 juures rk kujutavad märgid 1, 2 ja 3. Kompül annab käsu oma rk rühmale nende märkide tulistamiseks.

b) Osaliselt neutraliseerinud kaitsja tule ning seega võimaldanud pealetungijale edasi liikuda, juhatus laseb anda mõned valangud kaevikuist nr. nr. 1 ja 2, näidates ühtlasi ka siin asetsevaid kk kujutavaid märke. Selle peale vastavad kompani parempoolse rühma 3 kk, koondades oma tule vastupanupesa nr. 1 peale. Seda tule kasutades vasakpoolne rühm — kasutades maastikul leiduvaid varjeid — liigub hüpetega edasi 50—60 meetrit. c) Laskmise juhatus laseb anda mõned valangud kaevikust nr. 2 kallaletungija parempoolse rühma pihta. Vasakpoolse sinise rühma ülem määrab kindlaks need kaitsja teotsevad relvad ja neutraliseerib nad kiiresti oma kk tulega. Seda kasutab parempoolne rühm ja lükkab laskurijaod oma kk tule toetusel edasi; kaugus vastaseni väheneb ja vastupanupesa nr. 1 haaramine kallaletungijalt hakkab teostuma. Nüüd juhataja laseb näidata märgid varjendite 1, 4 ja 2 juures, seega sõlmi-

des lahingu kogu rindel ja sundides kallaletungija peatuma. d) 1./I kompül püüab sellest kriisist üle saada seega, et ta laseb tulistada rk rühma kaitsja vastupanupesa nr. 1, paludes ühtlasi patüli neutraliseerida vastase rk (kaevik nr. 7) tule. Kompüli plaan: anda löök oma parema tiivaga; seepärast ta arendab eriti hoogsalt tegevust nr. 1 vastu, sidudes vastast oma vasaku tiivaga; tegevust toetavad tremblonid oma tulega. Laskmise juhataja laseb avada rk tule kaev. nr. 7 vastupanupesa nr. 1 suunas, mis aga kohe neutraliseeritakse patüliilt (oletatav). Nr. 1 haaramine paremalt poolt areneb ning ühenduses sellega rk tuli viiakse kompüliilt üle nr. 2 peale. e) Kaitsja tegevuses tekib nr. nr. 1 ja 2 purustamisega kallaletungijalt kriis. Sel puhul juhatus näitab märke kaevikust nr. 3, kust avatakse kk tuli nr. 1 atakeerivate osade pihta. Vaatamata sellele kompül jätkab rk tulega nr. 1 ülepuistamist ja ründab teda oma parempoolse rühma osadega. Kompani parema tiiva energiline tegevus võimaldab edasi liikuda tema vasakul tiival. Vastupanupesa nr. 1 on parajasti langemas, kui laskmise juhatus saadab vasturünnakule ühe laskurijaod, näidates kaevikust nr. 3 püstkujusid. Ründava rühma ülem selle peale paneb tegevusse oma varud ja nr. 1 vallutatakse lõpuliikult. Seeläbi kergendatakse vasakpoolse rühma tegevust ja vallutatakse nr. 2. g) Laskmise juhatus tuleb kaitsjale abiks seega, et ta paneb tegevusse nr. 3, milline on veel vastupanuvõimeline ja laseb tulistada ründajat kk tulega kaevikust nr. 6. Kuid niiviisi paljastatakse kaitsja varuosade asetust ja nende tuleplaani. Kompül jätkab tegevust täie energiaga ja asub nr. 3 vallutamisele, rünnates seda vasakpoolse rühmaga rk tuletoetusel parempoolse rühma piirkonnast. Arvesse võttes, et esijärgus teotseva parempoolse rühma tegevus on tublisti raskendatud ja ta on kandnud tunduvalt kaotusi, kompül saadab tegevusse varurühma, seega asudes manöövri lõpukaotuse läbimängimisele. h) Vastupanupesa nr. 3 võetakse kk tule alla vasakpoolse rühmalt, kuna samal ajal selle rühma edasiliikumist toetavad kompani varru läinud parempoolse rühma kk-d. Esijärgus liikuv parempoolne rühm tulistab oma kk kaitsja kk kaevikus nr. 6, kuna samal ajal laskurijaod lähenevad sellele hüpetega. Ühes sellega kompül hoiab tule all ka rk kaev. nr. 7, millised märgid juhatus on vahepeal lasknud üles tõsta. Nr. 3 langeb kompani koondatud jõudude löögi all ja tegevus suundub nr. nr. 6 ja 7 vastu. Rünnak jätkub raskuspunktiga kompani paremal tiival suundudes nr. 6 haaramisele, kui juhatus saadab vasturünnakule kaitsja varud nr. nr. 5, 6 ja 7 ülestõstetavate püstkujude näol. Kompül võtab selle vastu kõikide tema käsutuses olevate kk ja rk tulega, paludes ühtlasi tuletoetust patüliilt. Selle tegevusega lõppeb manööver.

11. **2./I ja 3./I laskmine.** See teostub üldiselt samuti, kui 1./I laskmine, kuid järgmiste variatsioonidega. 2./II: algab kallaletungi nr. 2 haaramisega oma vasakpoolse rühma abil, et murda läbi kaitsja positsioon nr. 1 ja nr. 2 vahel. 3./I: algab tegevust nr. 1 vastu ja vallutades järgnevalt nr. 3, et seega isoleerida nr. 2.

Sport.

1936. a. Olümpia võistlustele pääsemise normid.

23. ja 24. septembril s. a. rahvusvaheline asjaarmastajate kergejõustiku liit (J.A.A.F.) otsustas 1936. a. Berliinis peetavatele Olümpia võistlustele pääsemiseks korraldada kergejõustiklastele eelkatset. Võistlejad, kes täidavad eelkatse normid, pääsevad Olümpia võistlustele. Eelkatse normideks on:

Kõrgushüpe	—	1,85
Kaugushüpe	—	7,00
Kolmikhüpe	—	14,00
Teivashüpe	—	3,80
Oda	—	60,00
Ketas	—	44,00
Kuul	—	14,50
Naiste ketas	—	36,00

Eelkatse normide ülesseadmiseega tahetakse ära hoida nõrkade pääsemine Olümpiaadile ja tõsta üldist Olümpia võistluste tagajärgede taset.

Eelkatse norme peavad arvestama kõigi maade kergejõustiku liidud, kes korraldavad ettevalmistamist meeskondade Olümpiaadile saatmiseks ning oma ettevalmistuse kava rajama eelkatsete normidele. Seejuures muidugi liidud peavad arvestama seda, et kodumaal saavutatakse märksa paremaid tulemusi kui välismaal, seepärast liidud oma kava koostamisel peavad kodumaiseid eelkatsete normid veelgi suurendama niivõrra, et isik kes kodumaal teatud Olümpia normi ületanud, võiks kindlasti sooritada Olümpia eelkatsete tagajärjed Berliinis, et pääseda Olümpiaadile.

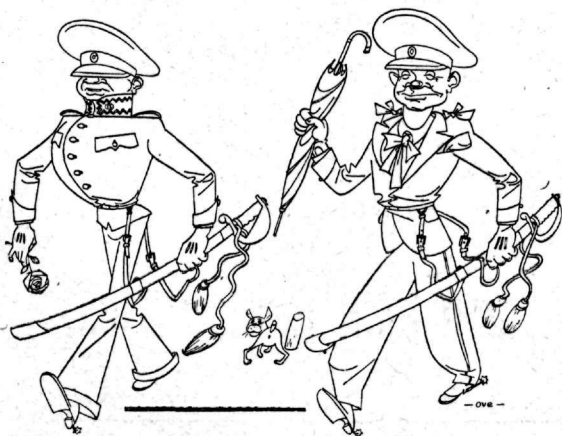
Vastasel korral isikute saatmine Olümpiaadile, kes Olümpia eelkatse norme ei ületa, oleks ainult ilmaaegne raha kulutamine.

Olümpia päevakava koostatakse hiljem, 1934. aastal peetaval J.A.A.F. kongressil.

Ülalmainitud suunas on ka juba meie spordi keskorganisatsioon ja Ekraveliit ettevalmistust alustanud.

Selleks püsivat jõudu!

L—ks.

Kaks voolu kaitseväge mundri muutmise küsimuses.

Bridsh.

Bridšiülesanne nr. 16.

Seekord toome ülesande vähema kaartide arvuga, mis jaotatud järgmiselt:

	♠	10, 8, 2
	♥	K, 6
	♦	—
	♣	S, 9, 5
	♠	7, 5
S, 10, 5, 3	♥	—
E, 3	♦	S, 5
E, 6	♣	8, 4, 3, 2
	♠	—
	♥	E, 9, 8
	♦	Ä, 6, 2
	♣	Ä, 7

Mäng on trumbita. A käib välja ja A—B teevad kõik võtted.

Eelmise ülesande lahendus.

(Kaardid olid jaotatud järgmiselt: A — pada S, 6, 5; ruutu 10, 7, 2; risti 9, 3. B — pada 4; ärtu Ä, 7, 6, 5; ruutu Ä, 8, 3. Y — ärtu K, E, 5; ruutu K, E, S; risti K, 7; Z — ärtu 4, 3; ruutu 9, 6, 5, 4; risti 8, 5. P a d a trump, A—B võtavad kõik tihid.)

1. A risti 3, 7, pada 4, risti 5.
 2. B ärtu 5, 3, pada 5, ärtu sõdur.
 3. A pada 6, ruutu sõdur, ruutu 8 (!), ärtu 4.
 4. A pada sõdur (Y on nüüd tangide vahel), risti kuningas, ärtu 6, ruutu 4.
 5. A risti 9, ärtu emand, ruutu 3, ruutu 5.
 6. A ruutu 2 ja B teeb ülejäänud võtted.
-
4. A pada sõdur, ärtu emand, ruutu 3, 4.
 5. A ruutu 2 ja B on jällegi mängu peremees.
-
4. A pada sõdur, ruutu emand, ärtu 6, ruutu 4.
 5. A ruutu 2, ruutu kuningas, äss, ruutu 5.
 6. B ärtu äss, risti 8, risti 9, ärtu emand.
 7. B ruutu 3 ja Z on püütud kahvlisse. A teeb viimased kaks võtet.

„Sõduri“ toimetus müüb kuni tagavara jätkub
Jalaväe määrustik I osa
 1926. aasta väljaanne
 hinnaga à 10 senti.

Tähelepanuks „Sõduri“ lugejaile!

„Sõduri“ tellimine 1934. a. peale on avatud.

„Sõduri“ tellimise hind terve aasta peale
6 krooni

pooleaastas Kr. 4.—, veerandaastas Kr. 2.20, kaheks
kuuks Kr. 1.40, üheks kuuks Kr. —.80.

Tellige „Sõdur“ terve aasta peale!

*Aastatellijaile kaasandeks
kuni 300-leheküljesuurune*

Juhi käsiraamat.

„Sõdurit“ saab tellida aastaks, kus-
juures tellimise hinna võib tasuda

6 kuu jooksul:

*Oma väeosa kaudu — ohvitseride kogude kaudu — allohvitseride
kogude kaudu — tagavaraväe ohv. sektsioonide juhatuste kaudu.*

„Sõduri“ tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised.

Ühistellimised palume toimetusele ära saata aegsasti.